

“Vi vill inte skriva om böcker. Vi vill prata”

En studie i boksamtalens betydelse för yrkeselevers
litteraturläsning

Sammanfattning

Det är allmänt känt och jag har själv märkt att det är så och så med litteraturläsningen bland yrkeseleverna på gymnasiet. Därför har jag velat studera det närmare.

Syftet med min uppsats är att undersöka om boksamtal kan öka och befästa läsintresset bland yrkeselever som går första året på gymnasiet. Uppsatsens frågeställningar är hur eleverna upplever boksamtalen och vilka hinder som kan konstateras.

Tidigare forskning har kommit fram till hur viktig läsning av litteratur är för alla elever, så även för yrkeseleverna. Vidare har det visat hur trötta eleverna är på skriftliga recensioner, som är regel vid litteraturundervisningen. Av det skälet kommer min undersökning att bygga på boksamtal med analys av intervjuer av ett antal yrkeselever. I boksamtalen används samma bok för frågor, diskussioner och omdömen. Att diskutera böcker i grupp upplevde yrkeseleverna mer givande, främst beroende på att man slapp de otaliga bokrecensionerna.

Resultatet visar att samtliga yrkeselever uppfattar boksamtalen mycket positivt. Flera av dem anser t.o.m. att dessa kan öka och befästa deras läslust.

Nyckelord: litteraturläsning, boksamtal, yrkeselever

Abstract

Title: *We do not write about books – we want to talk. A study of the importance of booktalks for literature reading for students in vocational training programs.*

It is well-known and I myself have noticed that it is some so-so when it comes to literature reading among students in vocational training programs in upper secondary school. Therefore I wanted to study this issue in more detail.

The purpose with my essay is to examine whether booktalks might increase and confirm the interest for literature reading among vocational students that attend their first year in upper secondary school. The issues of this essay are to find out how the students experience booktalks and what kind of obstacles that can be established.

Former research has shown upon the importance of literature reading among students in general. Furthermore it has revealed that the students are tired of written book reviews that often are standard when it comes to literature studies. For that reason my essay is based upon analysis of interviews with students in vocational training programs. The booktalks which includes discussions, questions and opinions are all based on the reading of a book. The students' experiences when it comes to booktalks were positive and the main reason was that they did not have to write book reviews.

The result showed that all students had a positive experience of booktalks. Several of them even think that talking about books can increase and confirm their interest for reading books.

Keywords: literature reading, booktalks, students in vocational programs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Abstract.....	3
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
2. Syfte och problemformulering	8
2.1 Avgränsningar	8
2.2 Forskningsetiskt ställningstagande	8
3. Bakgrund och tidigare forskning	9
3.1 Kursplanen i svenska för gymnasieskolan	9
3.2 Vikten och betydelsen av att läsa skönlitteratur	9
3.3 Litteraturläsning i skolan – miljö, elevsyn, lärares intressen mm	11
3.4 Hur är det med pojkars läsning?.....	12
3.5 Yrkeselevernars läsning av skönlitteratur och inställning.....	13
3.6 Vad är ett boksamtal?.....	14
3.6.1 Boksamtalets betydelse för litteraturläsningen hos yrkeselever	14
3.6.2 Det dialogiska samtalet	17
3.6.3 Chambers boksamtalsmodell	18
3.6.4 Chambers teorier kring betydelsefulla och viktiga ”ingredienser” i ett boksamtal ..	18
3.6.5 Idéer i Chambers boksamtal	19
4. Metod.....	21
4.1 Beskrivning av klassen, boksamtalsprojektet och elevurval.....	22
4.2 Genomförda boksamtal, intervjuer och samtalsmetod.....	23
4.3 Bedömningen av elevernas insatser mm under boksamtalen.....	24
4.4 Metodkritik	25
5. Resultat	26
5.1 Boksamtalen	26
5.2 Elevintervjuer	27

5.3 Anton.....	28
5.3.1 Antons tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	28
5.4 Kalle.....	29
5.4.1 Kalles tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	29
5.5 Per.....	29
5.5.1 Pers tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	29
5.6 Stefan.....	30
5.6.1 Stefans tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	31
5.7 Lasse.....	31
5.7.1 Lasses tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	32
5.8 Hans.....	32
5.8.1 Hans tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	32
5.9 Classe.....	33
5.9.1 Classes tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	33
5.10 Nicklas.....	34
5.10.1 Nicklas tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	34
5.11 Johan.....	35
5.11.1 Johans tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust.....	35
6. Sammanfattning av elevernas tankar om boksamtalens betydelse.....	37
6.1 Bokval, presentation och pojkarnas åsikter om gemensamt läst bok.....	37
6.2 Förväntningarna inför boksamtalen, samtalens innehåll och uppfattningen om lärarens roll under boksamtalen.....	38
6.3 Tidsplan för och under boksamtalen och gruppens betydelse.....	39
6.4 Läslusten innan, under och efter boksamtalen – framtiden.....	39
7. Slutsatser.....	41
8. Vidare forskning.....	45
Referenser.....	46

1. Inledning

Enligt den nationella utvärderingen som gjordes 2003 av Skolverket (<http://spica.utv.miun.se/lasaochskriva/>) konstateras att hos allt fler ungdomar har "läsfärdigheterna" försämrats, framförallt hos pojkar t.o.m. skolår nio. 2006 undersökte Kulturrådet (http://www.kulturradet.se/upload/kr/press/info_bok_final.pdf) hur det stod till med bokläsningen bland människorna i Sverige. Männerna, mellan 16 – 84 år, läste mycket mindre böcker, en nedgång med 7 % jämfört med början av 1980-talet. Kvinnorna å sin sida särskilt i medelåldern och uppåt, visade en uppgång i bokläsandet. I *Gör klassikern till din egen* (2008) diskuteras också varför litteraturen inte klarar konkurrensen med dataspel, tv-tittande mm. Forskningen betonar hur viktigt det är att ungdomarna inte tappar intresset för litteratur utan fortsätter att läsa. Fil.dr i litteratur, lektorn vid Malmö högskola, Magnus Persson, menar att "skolor och universitet behöver fundera över varför elever ska läsa litteratur" (<http://www.skolverket.se/sb/d/4103/a/21957>). Persson påpekar hur dagens litteraturundervisning är bunden av "gammal" litteraturläsning. Hänsyn till det idag vidgade textbegreppet måste oundgängligen tas. Litteratur är ju inte bara böcker. Filmer, bilder, teater, tidningar och mycket annat ska också räknas in. Det behövs alltså en bredare litteraturkanon, som innehåller mer modern litteratur. Persson citerar Mats Björnssons rapport *Kön och skolframgång: tolkningar och perspektiv* (2005) där Björnsson hävdar att skolan måste se till att alla elever läser, särskilt pojkar.

En principiellt mycket viktig utgångspunkt i mitt arbete blir därför att utgå från varför man i skolan ska läsa litteratur och varför det också är viktigt för yrkeselever. I mitt arbete kommer jag att skriva några sidor om vad en del forskare anser om detta. Här spelar läraren en viktig och stor roll när det gäller valet av litteratur och redovisningssätt just för yrkeseleverna. Att inte bara välja litteratur enligt "gammal kanon" utan att också ta med nyare litteratur, som yrkeseleverna förhoppningsvis känner igen sig i.

Min uppsats kommer att behandla en grupp pojkar i två yrkesklasser på El- och Fordonsprogrammen och deras inställning till litteratur och om deras läslust kan ökas och befästas. I avhandlingen *Läsning som identitetsskapande handling* (Asplund 2010), som bl.a. tar upp yrkeselevers, "fordonspojkar", inställning till läsning står det att det är yrkeselevernas negativa inställning till skolgång överhuvudtaget och deras dåliga betyg som påverkar deras motivation. Enligt Molloy, som Asplund refererar till, anses det inte vara "manligt" att läsa,

diskutera och reflektera kring skönlitteratur. Det anses t.o.m. vara en ”kvinnlig syssla”. Läsningen hade heller inget samband eller ”beröringspunkter med de kvaliteter på de aktiviteter som pojkarna ägnade sig åt på sin fritid” (2010:14). Eleverna på El- och Fordonsprogrammen har ett brinnande intresse för el och motor. Eleverna läser kursen svenska A första året på gymnasiet. Den innehåller flera viktiga mål för eleverna att uppnå. Ett exempel handlar om hur litteraturen kan påverka elevers ”mognad och personlig utveckling”

(<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/amnesplan/id/SV/titeld/Svenska>). Ämnet svenska ska erbjuda möjligheter för eleverna att läsa och diskutera olika slags texter ”som både väcker lust och utmanar åsikter”. Kursplanen nämner för övrigt att svenskämnet också ska träna eleverna i att diskutera med andra.

Vid terminsstarten i höstas frågade jag var och en om de läste böcker. Som svar fick jag övervägande ”sällan” eller ”aldrig”. Många tycker att det, av flera skäl, är trist och långtråkigt att läsa böcker och känner sig ofta tvingade att läsa i skolan. För mig själv är skönlitteratur en inkörsport till mycket, såväl njutning och avkoppling som att lära mig saker, andra miljöer, göra egna reflektioner etc. Detta skulle jag vilja förmedla till mina yrkes elever – med tanke på att undersökning och forskning visar att allt fler ungdomar, särskilt pojkar, läser allt mindre skönlitteratur. Jag vill därför undersöka om boksamtal kan vara en bra modell i en yrkesklass att öka intresset och bibehålla lusten till läsning av skönlitteratur. Ett av skälen till att jag just vill använda boksamtalet är att flera forskare kommit fram till att många elever på yrkesprogram, framförallt killar, är trötta och ointresserade av ”tråkiga böcker” enligt Malmgrens *Gymnasiekulturer. Lärare och elever om svenska och kultur* (1992). Därför tror jag att muntliga samtal i mindre grupp skulle möjliggöra annorlunda redovisning med bibehållna krav. I Lisbeths Adrians rapport *Ut ur apburen med rim, ramsor, dikter och drama* framkom hur en av hennes fordons elever berättade att han faktiskt aldrig hade läst en bok och aldrig skulle göra det i framtiden heller. Det var roligare på lågstadiet för ”då fick man berätta”...(1988:88). Boksamtal kan bli en bra lösning på problemet.

2. Syfte och problemformulering

Syftet med min undersökning är att fastställa om boksamtal ökar läsintresset bland mina yrkes elever, första året på gymnasiet. Dessutom bör eleverna få klart för sig att den framtida yrkesutövningens krav på bredd i kunskaperna skulle kunna tillgodoses genom litteraturläsningen. Undersökningen genomförs genom att vi tillsammans i grupp på nio elever genomför boksamtal kring en bok. Vidare intervjuas varje elev om deras inställning till läsning och deras personliga bakgrund. Vad tyckte de om att göra boksamtalsprojektet?

Frågeställningar som jag vill besvara är:

- Kan boksamtalen öka och befästa elevernas intresse att läsa böcker?
- Hur upplever eleverna boksamtalen?
- Vilka hinder för bokläsning konstateras i samtal med eleverna?

2.1 Avgränsningar

Som jag tidigare sagt är det en grupp pojkar i klassen, från två yrkesprogram, som ska delta i boksamtalsprojektet. Övriga i klassen genomför samtidigt annan läsning. Är alla intresserade av boksamtal kommer jag att hitta en lämplig metodik för annat genomförande för dem som inte ingår i utvald grupp.

2.2 Forskningsetiskt ställningstagande

Nödvändig sekretess används i föreliggande arbete. Aktuella namn på personer, orter eller skola har utelämnats. Fingerade namn används och elevernas föräldrar informeras (se bilaga 1).

3. Bakgrund och tidigare forskning

För att kunna ge en tydlig bakgrund till mitt ämnes yrkesinriktning avser jag att med hjälp av litteratur, forskningsrapporter, avhandlingar mm, betona hur viktigt det är också för yrkeselever att läsa skönlitteratur. Boksamtalens grundläggande betydelse för litteraturläsningen påpekas. Först kommer jag dock att skriva något allmänt om litteraturläsning för alla med utgångspunkt från tidigare forskning.

3.1 Kursplanen i svenska för gymnasieskolan

Kursplanen gäller både för de studieförberedande och yrkesförberedande programmen. Skönlitteraturen ska hjälpa eleverna att ”utveckla sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer”

(<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/amnseplan/id/SV/titeld/Svenska>).

I kursen svenska A är ett viktigt inslag att eleverna bygger på sina tidigare kunskaper i grundskolan och på så sätt får chansen att ”vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka”. För högre betyg än G krävs att eleverna ska kunna argumentera på ett intresseväckande sätt i grupp och att i tal använda ”stilmedel som är effektfulla och slående och som anpassar sitt budskap så att det både berör och förstås av mottagarna” (a.a.). Likaså bör eleverna kunna läsa svårare texter samt ”reflektera över innehåll och form” (a.a.).

I kursplanen betonas hur viktigt det är att eleverna för dialog med varandra, diskuterar och funderar över ”tankar, känslor och åsikter” (a.a.). Innehållet i svenska A ska färgas av den programinriktning eleverna valt. Viktigt är att de får möjlighet ”att fördjupa sig inom något område i ämnet svenska efter egna behov och vald studieinriktning” (a.a.).

3.2 Vikten och betydelsen av att läsa skönlitteratur

Vikten och betydelsen av att läsa skönlitteratur är stor, mycket stor, vilket framhålls av många forskare. Dessutom har otaliga läsundersökningar av ungdomars läsning gjorts. De flesta är eniga om att skönlitteratur öppnar ”nya världar”, stimulerar läsningen och förbättrar elevernas läsförståelse. Rosenblatt framhåller i sin bok *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa* hur litteraturen ger oss stor möjlighet att använda alla våra sinnen. ”Den kan också erbjuda upplevelser som det annars inte skulle vara möjligt eller välbetänkt att föra in i våra egna liv” (2006:44).

Pia Wegendal Wallin skriver i sin studie *Litterat så klart! Eller? Om tonåringars läsning* att skolan har ett stort ansvar att hjälpa lässvaga elever. Hur ska lärarna på bästa sätt kunna hjälpa dem? Vilka verktyg krävs? Hur kommer det sig att vissa elever är lässvaga? Wegendal Wallin menar att här spelar elevernas bakgrund en stor roll. "De goda läsarna" hänger med, läser dagspressen, böcker mm, vilket inte de "lässvaga" gör (1997:3).

I *Tankens mosaik* av Ellin Oliver Keen och Susan Zimmerman poängteras hur läsaren tar sig an en text. Författarna diskuterar vikten av att varje läsare skaffar sig en egen strategi för att utforska en text. Ofta är eleverna ointresserade av att läsa böcker och de vet "inte att böckerna i sig är värda uppmärksamhet" (2003:55 ff.) Eleverna måste lära sig att skapa s.k. "scheman", ett slags mönster där de helt förbehållslöst kan diskutera, "fråga, försvara, omvärdera, och göra slutledningar om det mest väsentliga i en viss text" (2003:100). I boken nämns viktiga nyckelpunkter som läraren kan stötta eleverna med för att de lättare ska kunna relatera texterna till något de redan känner till. Författarna konstaterar också att många elever, som har problem med läsningen, inte ställer frågor vare sig före, under eller efter läsningen. Eleverna är inte aktiva alls och ifrågasätter inte texten. Därför har metoder för att utveckla detta skapats, vilka i korthet går ut på att läraren noga går igenom med eleverna vad det innebär att ställa frågor. Man kan t.ex. börja med att skriva upp ett antal frågor kring kortare texter under ett par dagar på ett stort papper, där tomma luckor markerar plats för elevernas funderingar kring texterna. Wegendal Wallin tar upp frågornas betydelse för att öka förståelsen av lästa texter genom att hon refererar till Langers konstaterande att eleverna är "kompetenta tänkare" (1997:40). Förutom att få eleverna att ställa frågor, så att deras tankegångar utvecklas och skapar ny kunskap, betonar författaren vikten av att lärarna hjälper eleverna att ställa frågor. Frågorna bör vara "öppna" eftersom sådana bidrar till fortsatta diskussioner. Exempel på "bra" frågor är: *Är jag säker? Ska jag tänka om?* (1997). Dysthe diskuterar också betydelsen av att läraren ställer "autentiska" frågor, d v s sådana som det inte finns färdiga svar på. Detta till skillnad mot "slutna frågor" som innebär frågor där svaren är korta, koncisa och ger "facitliknande svar" (2008:58).

I avhandlingen *Texter i dialog. En studie i gymnasieelevers litteraturläsning* redogör Birgitta Bommarco för vikten av att läsa skönlitteratur och hänvisar till en rad olika forskare. Hon nämner bl.a. Rosenblatt som menar "att den litterära upplevelsen kan utgöra kärnan i den bildningsprocess som krävs i en demokrati" (2006:43). Litteraturen ger oss upplevelser och en

lust att upptäcka nya saker. Böckerna är ”en unik källa till kunskap” (a.a.), som lockar eleverna till eftertanke och till att reflektera över vad de har läst och ”att leva sig in i den andres situation” (a.a.). Rosenblatt gör inga undantag för någon elevgrupp, varför detta även gäller mina yrkeselever.

Molloy beskriver ”Litteracybegreppet” i *När pojkar läser och skriver* (2007:14). Det används för att ingående förklara sambandet mellan att kunna läsa och förstå vad man läser. Många av dagens barn känner till flera olika slags ”Litteracy” även från livet utanför skolan; eleverna chattar, SMSAR men är kanske mindre duktiga på att diskutera och reflektera över en läst text. Enligt Langer är litteraturen mycket viktig för att få eleverna att ”finna sig själva, föreställa sig andra, värdesätta skillnader och söka efter rättvisa” (2005:13). Hon anser också att ”Litteracy” vidgar ungdomarnas kontakt med olika sorters texter och deras språk (2005:a.a.). Langers ”föreställningsvärldar” förklarar ytterligare hur dessa världar består av allt som en människa sett, upplevt och läst i form av bilder, frågor mm. ”Föreställningsvärldar växer, förändras och berikas med tiden, genom tanke och erfarenhet” (2005:24).

Margareta Petersson diskuterar i sitt kapitel i *Fjärde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning* om det ligger något värde i att läsa skönlitteratur. Hon menar att litteraturen är värdefull på många sätt. Ett värde är att lära sig mer om samhället och dess sociala och politiska struktur, något som även Rosenblatt anser. Ett annat rent estetiskt värde, enligt Petersson, är att läsaren får uppleva njutning och välbehag i sin läsning (2006: 97-100). Många ifrågasätter litteraturens värde för svenskämnet medan Petersson däremot anser den ha det, ”samma värde som på 1700-talet” (2006:100).

3.3 Litteraturläsning i skolan – miljö, elevsyn, lärares intressen mm

Ulla Lundqvist skriver om hur betydelsefullt och viktigt det är att lärarna är ordentligt förberedda när de ska introducera litteratur och läsning för eleverna. När läraren valt ut en text måste hon/han gå ”i ordentlig närkamp med den” (1995:92) genom upprepad genomläsning. Molloy nämner Vygotskijs ”utvecklingszon” där varje individ visserligen har sin egen zon men hela tiden måste utveckla och vidga den med hjälp av lärarens utläring (2007:20). När det gäller elevers läsning och deras inställning till skönlitteratur måste strävan från varje lärares sida vara att utgå från den enskilde eleven och ta reda på vad de redan kan. Är det rent av något som eleverna kan men inte lärarna? Vilka texter har eleverna redan läst (2007)?

Dysthe beskriver olika sätt att se på undervisningen och lärarens roll (2008:53 ff.). Elevsynen har förändrats. Från att lärarna tidigare har sett eleverna enbart utifrån en ”tabula rasa” där eleverna bara tar emot lärarnas undervisning utan att närmare reflektera över det sagda, till den motsatta synen att eleven själv ska vara aktiv i sin kunskapsinhämtning. Hur är då synen på läraren? Om enkelriktad förmedlingspedagogik används blir eleven passiv och ointresserad i långa loppet. Om läraren däremot är genuint intresserad och en ”tillrättaläggare av elevens eget sökande efter kunskap” blir eleven nyfiken och vill lära sig mer (a.a.). Här är det viktigt att samhälle, natur och människa samspelar med varandra enligt Vygotskij och Piaget, som Dysthe refererar till.

Staffan Thorson framhåller vikten av en lugn och bra läsmiljö i klassrummet (1988). Klassrummet ska inspirera till läsning genom sin miljö. Många klassrum är möblerade enligt klassiskt manér med bänkar i rad mot tavlan, vilket innebär att eleverna sitter och tittar i varandras nackar. Detta inspirerar inte särskilt mycket enligt honom. Thorson jämför med de lägre skolåren där man anammat en annorlunda möblering med läshörna, bokbord, gruppmöbleringar mm. För att få elever att läsa, särskilt då ovana yrkes elever, måste trivsel och lästrygghet skapas (1988:73).

3.4 Hur är det med pojkars läsning?

”Det är tråkigt” att läsa böcker är en vanlig kommentar bland många ungdomar, främst då bland pojkar enligt Molloy (2007:9). Ska det vara tråkigt att läsa böcker? Är det kanske skolan som gör det tråkigt? Molloy fortsätter sin diskussion och menar att det likaväl kan vara flickor som tycker så. Vad som menas med ”tråkigt kan betyda olika [för] elever i olika situationer” (2007 a.a.). Det kan vara ett tecken på att eleven har läs- och skrivsvårigheter av olika slag eller personliga förhållanden, som gör att eleven inte ser någon mening med att läsa. En del pojkar tycker att det rent av är ”omanligt” att läsa böcker. De saknar manliga referensramar, om deras pappor inte läser, även om deras mammor gör det. Inom vissa ”socialgrupper” finns ett visst förakt mot teori och bokläsning (2007:161) och Molloy påpekar risken för en sådan elev att ”skolan inte ser honom som en lärande elev” (2007:31). Detta innebär att skolan måste arbeta med sådan skönlitteratur och sådana vardagstexter, att även läsointresserade pojkar känner att de har både anknytning till och nytta av litteraturen (2007).

I *Läraren Litteraturen Eleven* skriver Molloy om en pojke i grundskolan i åk 8 och hans inställning till litteraturläsning. Pojken följer det ”klassiska mönstret” genom att inte vara

särskilt intresserad av att läsa (2002). En anledning är att han inte förstår varför människor ska läsa skönlitteratur överhuvudtaget. När eleven får frågan om syftet med läsning svarar han så här: "För att lära sig svenska språket och för att formulera sig" (2002:133). För att koppla av läser pojken hellre tidningar, tittar på TV – underhållningsprogram, filmer och sport. Han säger själv att för att läsning ska vara rolig och ha någon mening måste den förknippas med något praktiskt och texterna ha någon anknytning till den vardag där han känner sig hemma.

3.5 Yrkeselevernäs läsning av skönlitteratur och inställning

Eftersom jag särskilt undersöker yrkeselevers läsning, i detta fall en ren pojkklass, kommer jag här att ta upp vad forskningen säger om detta. I Gun Malmgrens avhandling (1992) om pojkar i en verkstadsklass framkom det att de inte läste böcker alls. Pojkarna tyckte det var både tråkigt och jobbigt att ta sig igenom de böcker, som lästes i skolan. Läsning i skolan förknippas inte med nöje utan med krav, uppgifter och resultat. Enligt pojkarna själva läste flickorna mer litteratur än de. Killarna i verkstadsklassen vill hellre ha tillfällig underhållning, utan krav på läsaren. När de läser något är det helst serier och böckerna ska vara spännande och lättlästa med hjälteinslag och enkelt språk.

Enligt Malmgren är det talet och inte läsningen som "hennes verkstadspojkar" gillade mest. Hon skriver "att de lever i en tal- och handlingskultur" (1992:74) och tycker inte att de behärskar det "offentliga språket" och menar att "pojkarnas talande befinner sig på en slags halvoffentlig nivå" (1992:75). De är inte beredda att ställa sig upp i klassrummet och hålla ett anförande. Däremot vågar de prata rätt ut i klassrummet utan att någon bett dem.

Asplund skriver mycket om sina fordonselevers inställning till att läsa böcker och om hur bokläsandet kan omsättas i boksamtal i avhandlingen *Läsning som identitetsskapande handling* (2010:4). Han framhåller en amerikansk studie – *Reading don't fix no Chevys. Litteracy in the lives of young men* (2002). Den handlar om pojkars läsvanor i USA och hur viktigt det är att den litteratur som de ska läsa verkligen har relevans för dem och anknyter till deras "aktiviteter" (2010:4:14). Saknas denna relevans och är böckerna dessutom tråkiga och svårlästa ligger det nära till hands att pojkarna hoppar över viktiga avslut och ger läraren intrycket att de ändå läst allt. Pojkarna ville nämligen snabbt komma framåt för att kunna dela sina erfarenheter med varandra.

Trots yrkeslevernars ringa intresse för svenskämnet och litteraturläsning är pojkarna ändå måna om att inte ”prestera under vad de upplever som lägsta nivå av de normenliga prestationskraven, för att i en framtid inte riskera att hamna utanför arbetsmarknaden” (2010:4:26) skriver Asplund. Alla elever läser samma svenskkurser, främst A och B, oavsett om de valt att läsa yrkesförberedande eller studieförberedande program.

Mc Cormick, som Asplund nämner, beskriver ”hur eleverna utbyter läsningar med varandra” (2010:4:53) oftast utan egna tolkningar. Asplund studerar utifrån det perspektivet sina fordonspojkar och har kommit fram till att pojkarna sällan läser mellan raderna och snabbt vill kunna hitta svaren i böckerna. Det kan, enligt Asplund, resultera i att viktig bakgrundsinformation i böckerna missas.

3.6 Vad är ett boksamtal?

Enligt Svenska Akademiens Ordbok är den formella betydelsen av ordet samtal att två eller fler personer samtalar med varandra. Två eller flera personers samtal om en bok är bra för det sociala samspelet samtidigt som det bättrar på och ”utvecklar förmågan att tänka” enligt Lundkvists (2009:15) *Boksamtal som verktyg för litterär kompetens*. Den kände brittiske forskaren Aidan Chambers förknippas också med boksamtalet.

3.6.1 Boksamtalets betydelse för litteraturläsningen hos yrkes elever

Karin Lundkvist diskuterar huruvida boksamtalen kan ge eleverna en ”litterär kompetens” (2009:17). Hon refererar till Chambers, som påpekar att samtalen kring litteratur stimulerar varje elevs tankeförmåga och hjälper till att utveckla elevers möjlighet att få fram känslor, tankar mm kring det lästa (a.a.). Just för yrkeslevernars och deras inställning till läsning av litteratur torde detta – att gemensamt diskutera en läst bok på ett väsentligt sätt hjälpa dem vidare i sin läsning.

Även Molloy tar upp Chambers boksamtalsmetodik och instämmer med honom i att detta kan vara en bra metod för ”talängsliga elever” och för att hjälpa ”lässvaga elever” (1996:70). Molloy ser flera svårigheter med denna modell, nämligen att boksamtalen oftast sker i mindre grupper, vilket kan vara tidskrävande. Dessutom anser hon att Chamber inte alltid ”problematiserar vad barnen talar om” (a.a.). Innehållet i den lästa texten granskas inte tillräckligt. Molloy anser att samtal kring lästa böcker bäst sker tillsammans med att eleverna skriver ner sina tankar i form av en läslogg kring det lästa. Då ”måste eleverna också tänka

medan de läser” (1996:72). Det finns risk att de fastnar någonstans i handlingen, eftersom elever oftast vill berätta om vad de läst. Det är viktigt att läraren är medveten om detta och organiserar samtalen.

I artikeln *Den sköna litteraturen* skriver Molloy att hon själv aldrig funderat över att skriva en recension efter att hon läst ut en bok (2007). Istället finns behovet att tala om en bok med andra. Hon betonar även att samtalen kan främja demokratiska värderingar, eftersom lyssnandet ökar ”förståelse av olikheter” (a.a.)

Ohlin-Scheller skriver om när några pojkar i en e1- klass upplevde att deras koncentration blev mycket bättre när de själva fick berätta och muntligt diskutera en bok. En av pojkarna tyckte annars att bokläsning mest handlade om ”att lämna in bokrecension på bokrecension” (2006:67). Detta uppfattades som något oerhört trist och enformigt.

Olin-Scheller nämner också problemet, liksom Molloy, med att elever för det mesta återberättar handlingen utan att djupare reflektera över innehållet. Det är också ovanligt att de jämför bokens innehåll med sina egna erfarenheter (2006:53). Hon skriver att eleverna ”tycks uppfatta att samtalen i första hand syftar till att vara en kontroll av att de har läst, snarare än en diskussion om det lästa” (a.a.). Ändå uppskattar många av de intervjuade e1- killarna just att få tala om de gemensamt lästa böckerna, eftersom olika åsikter kring böcker lättare kommer fram (a.a.). ”Då kan man jämföra vad som har hänt och fundera på vad det kan betyda och så” (a.a.).

Enligt Chamber är boksamtal ett sätt att reflektera tillsammans med andra över en gemensamt läst bok. Boksamtalen lär oss att tänka och samtalen är en viktig del i våra liv, eftersom vi inte vet ”vad vi tänker förrän vi hör oss själva säga det” (2009:10). Ett sådant samtal styrs av människans behov och önskemål att visa sin uppskattning eller motsatsen, eller rent av för att komma fram till nya tankar och idéer (2009).

Boksamtal är ett sätt att ge form åt de tankar och känslor som väckts av boken och den tolkning (de tolkningar) vi tillsammans skapat ur texten – det av författarens fantasi styrda budskapet som vi tolkar på just det sätt som vi vill.

Aidan Chambers (2009:23)

Lundqvist påpekar att alla måste ha läst samma bok, som det ska samtalas om. Hon anser vidare att oavsett gruppstorlek är boksamtal viktiga och ”värdefulla genom hela skoltiden och bör inte övergivas därför att eleverna mognat för metoden att samtala och diskutera i helklass” (1995:48). Lundqvist menar att boksamtalen även passar äldre elever. De samtalen bör innehålla fler analyser enligt följande begrepp: ”berättelsens komposition, gestaltning av människor, tid och rum och språk och stil” (1995:59). I boksamtalen bör frågor som t.ex. ”Nå vad tyckte ni om den här berättelsen?”(a.a.) undvikas eftersom det oftast bara genererar svar som ”trist” och då kanske man inte kommer längre i boksamtalen (a.a.). I stället tycker hon att varje elev inför boksamtalen bör få göra en kort notering på en lapp med sitt personliga omdöme om boken. Lappen läggs undan och tas fram först i slutet av boksamtalen. Då är det nämligen intressant att jämföra sitt svar med ett nyare svar som kanske kommit fram under samtalen (1995:55).

Boksamtal stimulerar elevernas läsförståelse och utvecklar deras tänkande enligt Oliver Keen & Zimmerman (2003). Detta minskar också det passiva läsandet och ökar förhoppningsvis elevernas engagemang. ”I lässamtal med elever kan diskussion inriktas på hur eleven bestämmer sig för vad som är viktigt i en rad texter” (2003:115). Likaså framhåller Bommarco (2006) vikten av att elever ges möjlighet att diskutera böcker för att dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Langer framhåller också vikten av sådana bokdiskussioner för att där kunna få ”utrymme att utforska ämnen som rör deras liv och där de kan använda texten, annan litteratur och författarens liv såväl som varandras och sina egna” (2005:63).

När Asplund, som speciellt intresserat sig för fordonslevers boksamtal, tar upp boksamtal hänvisar han till Liljestrand som menar att lärare och elever tillsammans ska försöka komma framåt i diskussionerna. Läraren är i ett ”spänningsfält mellan att locka fram elevernas olika hållningar och synpunkter och att styra diskussionerna mot ett bestämt mål” (2010:4:21). I ”det samtalsanalytiska perspektivet” betonas hur språket används när människor tillsammans diskuterar litterära texter tycker Asplund det är intressant att studera hur ”mening och innebörd” (2010:4:30) utvecklas. Han resonerar kring lärarens två roller, dels lärarens rent didaktiska uppgift, dels forskarens utvärdering av yrkeslevers förhållningssätt ”till de texter de möter i undervisningen” studeras (2010:37).

Asplund anser att gruppen betyder mycket i boksamtalet, åter gäller det särskilt fordonslever, eftersom eleverna har olika läserfarenheter och tolkar litteraturen på olika sätt. ”Icke-matchning” (2010:4:55) uppstår när två elever tolkar litteraturen på helt olika sätt beroende på att en av dem inte förstår texten men inte vill låta en konflikt uppstå på grund härav. Någon kanske uppfattar huvudpersonen som väldigt mystisk, medan andra inte gör det. I boksamtalen är det viktigt, enligt Asplund att ”pojarna tar sitt ansvar, inte bara som talare utan även som lyssnare och läsare” (2010:4:57).

Lite speciellt blir det när det handlar om känslor där pojarna ogärna pratar ingående ”utan de håller sig i stället till ett resonerande förhållningssätt där det yttre händelseförloppet i romanen fokuseras” (2010:4: 95-96). Asplund noterar även hur pojarna är måna om att ”nå en överenskommelse och en samstämmighet” (2010:4:158). Ingen vill ge några avvikande svar utan i stället ägnade de sig åt att gemensamt diskutera en spännande handling.

3.6.2 Det dialogiska samtalet

I alla boksamtal krävs verkligen en bra dialog och att alla röster blir hörda. Forskaren Olga Dysthe diskuterar begreppet det dialogiska samtalet och vikten av att fler röster hörs i klassrummet i sin bok *Det flerstämmiga klassrummet*. Bokens titel antyder att det handlar om klassrummet ”där lärarens röst är en av många röster” (2008:13). Eleverna lär av varandra vid såväl muntliga som skriftliga redovisningar.

Dysthe refererar till Bakhtins forskning kring ”dialogism” och definierar begreppet ”dialog” som ”ett muntligt samtal ansikte mot ansikte mellan två människor” (2008:62). Detta gör även Langer, som skriver att i ”klassrummen förväntas alla röster höras eftersom andras uppfattningar sätter de egna tankarna i rörelse” (2005:171). Dialog behöver inte innebära ett samtal bara mellan två personer utan kan numera även gälla flera – t.ex. en hel klass. Det dialogiska samtalet ökar vår förståelse för varandra och gör att vi dessutom kan ses ”som en helhet” (2008:63), vilket underlättar det gemensamma arbetet. För att ett dialogiskt samtal ska uppstå behövs trygghet, självtillit och respekt mellan lärare och elever (2008). Rosenblatt understryker också betydelsen av att i undervisningssammanhang ”få till stånd ett givande samspel (transaktion) mellan text och läsare” (2006:5). Dialogen underlättar förståelsen genom ”respons, gensvar och dialogiskt utbyte” (2008:66). Därför anser Dysthe att den gamla traditionella modellen där läraren ställer muntliga frågor till eleven och byter ämne när rätt

svar getts inte är bra. Detta förkastar hon helt, eftersom ingen vet om eleven egentligen fått någon inre förståelse. Istället är sådana frågor att föredra, som föranleder reaktioner och genererar mer omfattande svar. Några exempel på sådana frågor är: ”Hur ser du på det?” ”Kan du förklara vad du menar?”.

Chambers betonar också hur viktigt det är att vi visar respekt för varandra när vi samtalar. Detta gäller i högsta grad när vi samtalar om böcker och Chambers menar att ”allt är värt att berättas” (2009:56). För att boksamtalen ska få någon mening, öka vår förståelse för varandra och öka lusten till att läsa böcker, krävs att lärarna verkligen vill höra elevernas egna upplevelser av boken. Eleverna ska inte känna att de måste ”säga rätt så att läraren blir nöjd”.

3.6.3 Chambers boksamtalsmodell

I detta avsnitt kommer jag att beskriva Chambers modell för boksamtal och dess teorier och processer. Det jag särskilt kommer att lägga tonvikt vid är sättet att formulera frågor, frågornas innehåll, när de ska ställas och hans tanke att undvika ”varför- frågor”.

3.6.4 Chambers teorier kring betydelsefulla och viktiga ”ingredienser” i ett boksamtal

Chambers menar att det oftast finns stor lust att lyssna och berätta om saker och ting, även när det gäller litteratur. När det prövat att diskutera kring en läst bok sker det oftast högt ostrukturerat. Det skulle komma fram ”[o]m man tjuvlyssnar på människor som vardagspratar om böcker” (2003:17).

Chambers framhåller tre viktiga ingredienser i ett samtal. En är att *utbyta entusiasm*, vilket kan ske när flera personer har läst samma bok. Då blir det inte bara en redogörelse för bokens innehåll utan åsikter kommer även fram om vad man gillade och inte gillade i boken. Läsarna vill dela med sig av sina erfarenheter och tankar kring boken. Det är viktigt att komma ihåg att läsarna inte bara minns sådant som de tyckte om i boken, utan lika mycket sådant som de inte gillade (2009:19). Den andra ingrediensen innebär, att *utbyta frågetecken*. Vissa delar av boken var kanske svåra att förstå och här vill läsaren diskutera t.ex. ”Fattade du någonting av stället där?”. Läsarna delger varandra sin ”frågetecken” och tillsammans rätar de ut dem och kommer eventuellt fram till gemensamma lösningar. Slutligen den tredje ingrediensen handlar om att *utbyta kopplingar*. Man ska upptäcka samband mellan olika händelser i en text avseende motiv, symboler mm, alltså ”mönster” (2009:21) för att kunna skapa mening i det

lästa. Enligt Chambers vill de flesta se en struktur och förstå sammanhangen i en bok. Minnena spelar en stor roll för att kunna urskilja mönster i texten, som är betydelsefulla för tolkningen av boken. När vi har läst en text färgas den nämligen av våra minnen och tolkas oftast därefter. Dessa samband kan leda till att läsarna jämför texter med varandra, eftersom alla mönster i texterna inte går att hitta och då behöver man finna mönster utanför texten det Chambers kallar "Världen - till- texten" (2009:22). Händelser, personer, miljöer, symboler mm som finns i texten används för att jämföras med läsarens egen verklighet. "Vi för samman vår värld med textens värld och upptäcker, genom att jämföra de två, något om dem båda eller om en av världarna" (a.a.). Författaren poängterar att dessa delar i ett boksamtal sällan sker i en viss strukturerad ordning. Det är våra behov och vår vilja just för den stunden som styr denna ordning. Vi läsare är dock inte medvetna om detta.

3.6.5 Idéer i Chambers boksamtal

I inledningen till sin bok *Böcker om oss* poängterar Chambers att denna bok inte får uppfattas som någon praktisk "bruksanvisning" (2009:12), utan som en *idébok*. Chambers "Jag-undrar"- inriktning ska ses som ett stöd inför boksamtalen. Inriktningen bygger på en teori om "läsandets fenomenologi", framförd av bl.a. den tyske litteraturvetaren Wolfgang Iser och från idéer från feministiska litteraturkritiker.

Boksamtal handlar inte bara om att berätta om bokens innehåll för varandra utan lika viktigt som att tala, är att lyssna på varandra (2009). "Vi vet inte vad vi tänker förrän vi hör vad vi säger" (2009:25). Detta stimulerar oss också att säga något till andra och här betonar Chambers hur viktigt det är att lyssna. "Att berätta om våra tankar är slöseri med tid om andra inte har lust att lyssna på vad vi säger, utan bara hör det de vill höra oss säga" (2009:31). Nästa steg är att "säga något tillsammans" för att slutligen kunna "säga något nytt" (2009: 31-32) var och en. Förhoppningsvis väcker boksamtalen nya tankar och idéer.

Innan ett boksamtal kan starta ska en bok väljas ut. För det krävs att läraren har god kännedom om sina elever och vet vad de tidigare läst och har kunskap om deras läsförmåga (2009:90). Chambers anser att önskemål om bokval helst bör komma ifrån eleverna själva. Läraren bör ändå styra valet av bok genom att väcka intresse för böcker genom goda bokpresentationer. Läraren måste vara noga inläst på boken som läses. Detta påpekar även Rosenblatt, som menar att det bör vara böcker som skapar olika slags kopplingar och tankeutbyten mellan eleverna. Lika viktigt är det att läraren har i åtanke hur pass mogna

eleverna är och vilken erfarenhet de har (2006:36). Här överensstämmer Chambers och Rosenblatts uppfattningar helt.

Under boksamtalen används genomgående ”Jag undrar”- frågor eftersom sådana frågor på ett tydligt sätt inbjuder till öppna och förutsättningslösa samtal. Dessa visar tydligast att läraren verkligen är intresserad av att få veta. Chambers gillar inte ”Varför”- frågor. Han anser att sådana ”har en aggressiv, hotfull, utmanande och förhörslignande klang” (2009:60) och det stimulerar inte till någon bra dialog. Tiden mellan läsning av bok och samtal bör inte vara för kort. Texten måste hinna mogna och eleverna få tillräckligt med tid att tänka och läsa, några dagar är lagom. Tiden får självklart inte heller vara för lång för glömskans skull.

Vid första boksamtalet kan läraren börja med att undersöka om det är något i boken, som eleverna lagt märke till och diskutera detta. Därefter används de s.k. ”grundfrågorna” (2009:108), vilket innebär att diskussioner förs kring vad som gillades respektive inte gillades i boken. Här tas också upp om det fanns något som var oklart eller om det fanns några särskilt överraskande kopplingar eller mönster, som eleverna upptäckt. ”De allmänna frågorna” (a.a.) innebär att samtalet går in i en djupare fas och kräver tydligare svar. Exempel på frågor är: ”Har du läst andra böcker som liknar den här? Kunde du se berättelsen framför dig i fantasin medan du läste? Vilka detaljer – vilka ställen – gjorde det lättast för dig att se den?” (2009: 115 -116). Slutligen tas ”specialfrågorna” (2009:111) upp, det vill säga frågor som syftar till att hjälpa eleverna att få upp ögonen för viktiga sammanhang och få samtalet att flyta. Det är inte alltid eleverna upptäcker en boks finesser och då kan dessa frågor vara till hjälp. Frågorna kan vara av följande karaktär: ”Hur lång tid tror ni det tog för alltihop att hända? Vems berättelse är det? Vilken av personerna blev du mest intresserad av? Fick vi någonsin veta vad personerna tänkte?” (2009: 111-112, 119).

4. Metod

I metodkapitlet här redovisas val av forskningsmetod och hur jag gått tillväga i undersökningen för att samla in mitt underlag.

För att undersöka om boksamtal kan öka och befästa läsintresset hos elever på El- och Fordonsprogrammen genomförs boksamtal med nio elever, enbart pojkar. Efter samtalen ska jag med hjälp av intervjuer fastställa uppnådda kvalitativa resultat.

Enligt Lantz (2007) är direkta frågor den bästa metoden att få fram hur en eller flera personer uppfattar en företeelse. Intervjumetoden möjliggör sådana frågor. Den s.k. ”öppna intervjun” (2007:30) ansåg jag bäst kunna ge god möjlighet för de intervjuade att uppfatta frågorna och svara så fritt som möjligt (se bilaga 2 och 3). Då skulle jag också kunna upptäcka och undersöka elevernas uppfattning om boksamtalen och kartlägga tidigare läserfarenheter. Därför har jag valt att inte formulera svarsalternativ, vilket annars är vanligast när enkätinstrumentet används (Patel 2003:78).

Dessutom vill jag ha förhållandet mellan teori och praktik ytterligare belyst. För min undersökning har det inneburit att jag direkt kunnat utgå från mina intervjusvar och därmed få bästa inblick i mina yrkeselevers verklighet och inställning till bokläsning. Det har underlättat för mig när jag kopplat svaren till den teoridel jag valt för mitt arbete.

För att kartlägga hur yrkes eleverna uppfattar boksamtalen och om de ökar intresset för läsning är det vanligt att använda den hermeneutiska metoden, vilken ger bra insikt om hur människor uppfattar och upplever. Enligt Patel (2003:29 ff.) brukar forskaren först studera helheten i sin undersökning för att därefter dela in denna helhet i mindre delar. Därför tänker jag först läsa igenom alla intervjuerna för att få en helhetsuppfattning. När jag sedan går djupare in i varje del för sig kommer jag att relatera till det intryck som läsningen av hela materialet gav. På det sättet utnyttjar jag växelverkan mellan delarna och helheten i den s.k. hermeneutiska metoden. Denna kvalitativa studie ger mig insikt i hur boksamtalen har upplevts i min projektgrupp. Enligt Bell är en kvalitativ metod användbar just för en sådan studie som min.

Forskare, som anammar ett kvalitativt perspektiv, är mer intresserade av att ta reda på hur människor upplever sin värld. Deras mål är snarare insikt än statistisk analys. De tvivlar på ”sociala fakta” och ifrågasätter användningen av en

”vetenskaplig” inställning när man har med människor att göra.

Bell, Judith (2006:17)

Patel & Davidsson (2003:79) betonar vikten av att samtalsledaren/intervjuaren ”har förkunskaper och är förberedd” och har en god förförståelse. Det menar jag att jag har genom att jag själv planerat och genomfört det bokprojekt som min uppsats beskriver. Jag förväntar mig att få reda på hur mina yrkes elever uppfattat boksamtalen och om dessa medverkat till att elevernas läslust har ökat. Intervjufrågorna är indelade efter lämpliga teman som hänger ihop med mitt syfte. Intervjuerna genomförs med varje elev efter avslutade boksamtal.

4.1 Beskrivning av klassen, boksamtalsprojektet och elevurval

För mig kändes det naturligt att genomföra undersökningen på den skola där jag arbetar, vilket gav bra möjlighet för mig att testa teorier, tankar och idéer från mina studier på Linnéuniversitetet i Växjö. Jag arbetar på ett gymnasium, relativt litet med ca 400 elever. Alla elever har tillgång till egen dator, vilket underlättar skolarbetet. Tyvärr kan jag konstatera att intresset för bokläsning minskat den tid jag varit vid skolan.

I den klass jag valt för mitt arbete, går 28 pojkar på El- och Fordonsprogrammen. De går nu sitt första år och är i 16-årsåldern. Nytt för detta läsår är att skolledningen beslutat slå ihop de två programmen för samläsning bl.a. i svenska.

Mitt boksamtalsprojekt började i vecka 12, med att jag berättade för klassen om min kommande undersökning och uppsats. I svenskundervisningen skulle alla läsa en självvald bok för att sedan skriftligt redovisa den. De som ville redovisa sin läsning genom boksamtal skulle däremot läsa samma bok. Dessförinnan hade jag skickat brev hem till deras målsmän för att informera om min undersökning (se bilaga 1). Därefter fick pojkarna frivilligt anmäla sitt intresse för deltagande i mitt läsprojekt. Jag hade sagt att det byggde på frivillig basis men jag ”vinklade” frågan så att i första hand de elever, som inte läser eller läser väldigt lite skulle anmäla sig till mitt projekt. ”Ni som har lust med en annorlunda bokredovisningsform borde ställa upp”. Nio pojkar anmälde direkt sitt intresse. Planen var att vi under v.13 – v.15 skulle genomföra boksamtalen, varefter jag skulle intervjua dem.

Vid valet av bok funderade jag länge över vilka boktitlar som skulle finnas att välja på. Jag ville blanda s. k ”klassiker” med modernare litteratur och jag tog därför med några olika boktitlar och hade lite ”bokprat” med boksamtalsgruppen. De titlar som eleverna kunde välja

mellan var: *Flugornas Herre* av William Golding, *Möss och människor* av John Steinbeck, *Populärmusik från Vittula* av Mikael Niemi, Jack Londons *Skriet från Vildmarken*, *Ett ufo gör entré* av Jonas Gardell och Imre Kertész *Mannen utan öde*. Till slut lyckades vi enas om att läsa *Skriet från vildmarken*. Flera kände igen titeln och hade också sett filmen. Vi bestämde hur långt de skulle ha läst till första boksamtalet i veckan därpå. Boksamtalen delades upp på tre tillfällen och till varje tillfälle skulle eleverna ha läst ett visst antal sidor. Hela boken var på 106 sidor så det blev cirka 35 sidor till varje gång.

4.2 Genomförda boksamtal, intervjuer och samtalsmetod

Under de tre tillfällena som vi hade boksamtalen valde jag att spela in dem. Detta för att minska risken att missa viktig information och därmed öka validiteten enligt Patel (2003:103). Enligt Lantz kan det vara svårt att samtidigt både lyssna och skriva ”med möjlighet till analys av fler nyanser än vad man från början tänkt” (2007:60).

Under boksamtalen har jag använt mig av riktade öppna frågor enligt Chambers modell. Frågorna skulle enbart vara en hjälp för oss att komma igång med boksamtalen utan att styra samtalen. Överväganden beträffande frågeformulering, innehåll och plats i undervisningen har tidigare tagits upp (s.18-20). Efter varje avslutat boksamtal lyssnade jag på samtalet och tecknade ner vad som sades för att få en bild av hur eleverna hade diskuterat. Boksamtalen genomförde jag med nio pojkar i ett grupprum. Jag började alltid boksamtalen med att fråga om det var något särskilt de uppmärksammat i boken. Inga frågor visades i förväg för att eleverna själva skulle få bestämma vad som skulle tas upp.

I mina intervjuer (se bilaga 2 och 3) har jag använt riktade öppna frågor, för att intervjupersonerna skulle få möjligheten att uttrycka sina åsikter angående boksamtalen. Jag ville därigenom öka ”förståelsen för människors subjektiva erfarenheter” (Lantz 2007:30). Jag har även använt den s.k. ”halvstrukturerade intervjuformen” (2007:33) med intervjufrågor i bestämd ordning. Intervjuaren behöver inte följa den angivna ordningen utan kan ändra på den efter hur den intervjuade svarar. På så sätt kunde jag få ordentliga samtal där intervjufrågorna blev viktiga utgångspunkter. Bryman kallar detta ”semi- strukturerad intervju” (2002:301). Den innebär att det från början finns en lista på särskilda teman – en ”intervjuguide” (a.a.). En sådan har jag använt för överblickens skull och för att lättare kunna gruppera frågorna efter olika teman (se bilaga 3).

Intervjuerna hölls, för att undvika störning, i ett grupprum nära ordinarie klassrum. Inför varje intervju lät jag eleverna snabbt ögna igenom intervjufrågorna för att få en liten inblick i vilka frågor som skulle komma. Intervjuerna sparade jag sedan i varsin ljudfil med varje pojkes namn på för att skapa ordning och reda i mitt material. Jag är väl medveten om risken för att pojkarna skulle känna sig otrygga och osäkra när jag spelade in våra samtal, men det uppvägdes av min önskan om validitet och att kunna gå tillbaka och lyssna på olika nyanser. Enligt Lantz (2007:60) är det lätt att man sorterar bort viktig fakta om man inte spelar in eftersom intervjuaren inte hinner med allt. Jag upplevde ändå inte att pojkarna kände sig särskilt otrygga, eftersom jag känner dem ganska väl (undervisar dem i svenska A).

Jag lyssnade och antecknade intervjuvären för att först redovisa varje svar och därefter jämföra dem: Vad skiljer? Vad liknar? Något annat? Denna jämförelse redovisas i en sammanfattning under resultat.

4.3 Bedömningen av elevernas insatser mm under boksamtalen

Två företeelser framstår härvid som särskilt viktiga, nämligen bedömningen, dels av elevernas uttalade uppfattning av samtalen, dels av hur deras tidigare läserfarenhet påverkat resultatet. Jag gjorde därför ett litet PM för mig själv för mitt genomförande, som både ger ramen men också utrymme för friast möjliga dialog.

De boksamtal jag valt att genomföra med mina yrkes elever avsågs att vara fria samtal. Detta medförde en ickestyrning där pojkarna inte kände sig stressade av något krav på skriftlig redovisning, vilket positivt påverkade resultaten. Pojkarna förknippade inte boksamtalen med någon sträng betygssättning. Däremot informerade jag dem före boksamtalen om att det var viktigt att läsa sidorna i boken inför varje boksamtalstillfälle för att kunna vara aktiv i diskussionerna. Boksamtalsprojektet kunde ge antingen IG eller G. Den som får IG har varken läst bok eller deltagit aktivt. Jag bedömde pojkarnas prestationer genom att själv vara med i samtliga boksamtal och notera dem som sade mest eller minst. Därefter sammanfattade jag boksamtalen genom att noga lyssna igenom dem.

4.4 Metodkritik

Jag är medveten om att elevernas intervjusvar kan ha påverkats av att jag också är deras svensklärare i svenska A. Kanske det är så att pojkarna svarat taktiskt, eftersom de kanske tror att resultaten påverkat deras betyg. Dessutom är det svårt, som Asplund nämner, att skilja mellan lärarrollen och ”forskarrollen” (2010:4:37). Det kan finnas risk för subjektiva tolkningar av pojkarnas intervjusvar, eftersom jag inte helt kunnat lämna svensklärrollen och frigöra mig ifrån vad jag tidigare visste om var och en.

Samtidigt har boksamtalsprojektet inneburit en trevlig och positiv läserfarenhet som pojkarna, enligt deras intervjusvar, verkligen uppskattat. Om jag istället hade valt att genomföra undersökningen på en annan skola hade jag inte känt eleverna så väl. Då hade ett mer omfattande förarbete krävts och kontakter med lärare.

5. Resultat

Avsnittet börjar med en kortfattad beskrivning av boken *Skriet från vildmarken*, följt av en kort presentation av intervjufrågorna och en kort bakgrundsbeskrivning av varje elev och deras läsvanor, läslust mm. Slutligen följer en sammanfattning av resultatet.

Skriet från vildmarken är skriven av Jack London på 1800-talet. Den handlar om varghunden Buck, som levde ett härligt liv med sin husse, domare Mills, i San Diego. Familjens trädgårdsmästare var i stort behov av pengar. Därför stal han Buck och sålde honom till några elaka människor. Efter det följde en lång resa, med de nya ägarna, till Alaska. Läsaren får stifta bekantskap med många olika slags människor, de flesta otrevliga, och följa Bucks blodiga kamp som draghund i Alaskas isiga, kalla och vintriga klimat. Till slut hamnar Buck hos en snäll och trogen ägare och de blir bästa vänner. Förvildade hundar lockar Buck hela tiden ut i den ödsliga vildmarken. Ägaren mördas plötsligt av några indianer och Buck ger sig iväg ut i vildmarken.

5.1 Boksamtalen

Under tre tillfällen diskuterade vi *Skriet från vildmarken*. Gruppen bestod, som tidigare nämnts, av nio pojkar och vi höll till i ett intelligande grupprum. Grupprummet var stort och luftigt med ett stort runt bord alltså en bra miljö för att kunna samtala ordentligt. Ingen hade tidigare varit med om sådana organiserade boksamtal och det märktes att pojkarna hade en viss förväntan första gången.

Pojkarna var mest tysta under den första delen av det första boksamtalet men kom igång så småningom. Mina riktade öppna frågor hjälpte säkert till. Det som pojkarna bestämt reagerade mot av bokens skildring var behandlingen av hunden Buck och de andra hundarna i spannet. De var irriterade på hundägarnas behandling av djuren och frågade sig varför man överhuvudtaget skulle ha hund om man inte kunde behandla dem väl t.ex. genom att ge dem tillräckligt med mat. Detta är bra exempel på hur pojkarna engagerade sig i boken. Hundarna var ofta mycket trötta och hungriga. Det var en annan tidsperiod då hundarna var viktiga som transportmedel. De kunde snabbt ta sig fram i vinterlandskapet. Hunden var inget sällskapsdjur och därför tyckte man väl att de kunde behandlas hur som helst. De kunde ändå snabbt ersättas om någon dog.

Alaskas miljö kom upp en hel del under boksamtalen. Alla var rörande överens om att det säkerligen var spännande att åka hundspann och värma sig vid elden under sena kvällar men samtidigt var livet hårt och slitsamt. Dessutom var det säkerligen tungt att få med all utrustning.

Slutet på boken berättar om hur den siste hundägaren till slut tog hand om Buck och de blev bästa vänner. Här var det inte fråga om djurmisshandel utan denna ägare såg Buck som en trogen och hjälpsam kamrat. Slutet av boken både gillade och ogillade pojkarna. Det var så klart sorgligt att hundägaren dog men samtidigt fick Buck den frihet som han under lång tid lockats av och det var ju fint.

Alla pojkarna var i någon mån aktiva under boksamtalen. Några lite mer andra lite mindre. Det som framförallt slog mig var att pojkarna ville svara så att de andra kunde hålla med, alltså uppstod ett slags eftersträvt konsensus. Med det menas inga avvikande svar och några var lite tysta i början för att sedan börja diskutera mer när man hade undersökt läget och visste vad boksamtalen skulle gå ut på. Därför var det lite svårt att få enstaka pojkar att avvika med sina svar. Under mina intervjuer med pojkarna efter boksamtalen framkom det att några inte hade läst de angivna sidorna till varje tillfälle. Stefan och Niklas hoppade över några sidor ibland för att komma fortare fram. De var nyfikna på slutet. Under själva boksamtalen kunde detta ibland märkas genom att de sällan tog initiativ att börja samtala. De kom med i diskussionen längre fram eftersom de missat en del detaljer. Johan var inte särskilt aktiv eftersom han inte hade läst sidorna inför det första boksamtalet. Jag kunde märka att flera mest hakade på de andra och höll med. Under de sista boksamtalen kunde man förmärka en påtagligt större aktivitet från Stefan, Niklas och Johans sida och de var ofta med i diskussionen genom att påbörja samtalet. Anton, Kalle, Lasse och Hans var mest aktiva under alla tre boksamtalen genom att några av dem ofta vågade börja med att först säga sin åsikt.

5.2 Elevintervjuer

Intervjufrågorna handlar i stora drag om mina yrkeslevers syn på våra boksamtal. Deras läsvanor och läsbakgrund, framtida läsning och lärarens roll kommer där att klarläggas (se bilaga 2 och 3).

5.3 Anton

Det som styr hans bokval är framförallt hur tjock boken är och hur lång tid man har på sig att läsa den. Innehållet är också viktigt t.ex. att boken är spännande. Anton gillar action – deckare – böcker med möjligheten att ”drömma sig bort”. Böckerna får också gärna handla om hur människor har det i andra länder. Om en bok är illustrerad eller inte har ingen större betydelse tycker Anton. ”Man uppfattar ju en bild själv när man läser”. Slutligen tycker Anton att hans läslust nu har ökat jämfört med förr. På frågan om vilken nytta man kan ha av läsning i yrkesprogrammet anser han att läsning är nyttig för alla program. Anton anser att man ska avsätta ordentligt med tid för läsning. Bra även för en lastbilschaufför, som han själv ska bli.

5.3.1 Antons tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Anton är trött på skolans skriftliga bokrecensioner där datum ges för när boken ska vara utläst. Han har aldrig tidigare varit med om att prata om böckerna. Det blev ett spännande tillfälle att få göra det och det var jättekul i en kamratgrupp. Gruppen hjälpte honom att förstå och klargöra innehållet. Samtidigt som han fick möjligheter att själv uttrycka sina åsikter fick han också lyssna på vad de andra hade att säga. Samtalen började ofta med frågan om det var något vi lagt märke till och ville resonera om. Det var bra att dela upp läsningen, man glömmer inte handlingen och ”man läser hela tiden”, d.v.s. boken hålls aktuell utan uppehåll. Att ha tre boksamtal tyckte Anton var lagom och han själv hann med att fundera över boken. Under boksamtalen var det en öppen och lättsam ton. Trots att gruppen var ganska stor (nio pojkar) tyckte han att alla vågade säga vad de tyckte och gjorde det också.

Läraren hade bra och korta bokpresentationer och det fanns många att välja bland. Dessutom gavs chansen att påverka bokvalet genom röstning. Skriet från vildmarken tyckte Anton mycket om just för att den var så spännande och att det hela tiden hände mycket. Det gjorde att det blev kul att samtala om boken. Han har alltid gillat djur och det är kanske så att det blir lättare att läsa om huvudpersonen är en hund. Det hade säkert varit svårare med en människa i centrum.

Att läraren fanns med i boksamtalen och började med att ställa frågor var bra. Det hade annars blivit väldigt tyst i gruppen. Slutligen anser Anton att han utvecklat sin läslust och att boksamtalen har gett honom ökad läslust.

5.4 Kalle

Kalle gör sina bokval i skolan med hänsyn till handlingen i dem. Boken ska vara spännande med ett driv, gärna av favoritförfattaren John Grisham. Boken får inte vara för tjock, eftersom tiden att läsa är begränsad. Kalle anser att det är viktigt med läsning. Eftersom han ska bli elektriker och kunna läsa instruktioner, handböcker, regelverk krävs "läskompetens" vid sidan.

5.4.1 Kalles tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Kalle inleder med att säga "kul med variation, man blir trött på att göra samma grejer hela tiden". Det bästa med boksamtalen var att få chansen att diskutera boken i grupp och att slippa recensionerna. Dessutom fanns ju chansen att uttrycka egen uppfattning och lyssna på vad de andra hade att säga. Han tyckte inte att gruppen direkt var till någon hjälp för honom att bättre förstå innehållet, eftersom boken inte var så tjock och ganska lättläst. Därför hann Kalle med att bättre fundera över innehållet. Han tyckte att det var bra att det fanns flera böcker att välja mellan och att "vi fick rösta". För honom spelade det ingen roll om vi hade ett eller flera boksamtal. Han delade han upp läsningen, läste de avsnitt som bestämdes och tyckte att tiden räckte till. Boken var bra, det hände mycket och den innehöll många fina beskrivningar på människor, hundar och Alaskas tuffa, kalla miljöer.

Kalle tyckte det var bra att läraren inledde boksamtalen genom att ställa frågor. Han gillade boksamtalen "man slapp det skriftliga" men var tveksam till om just boksamtalen stimulerade hans läsning.

5.5 Per

Bokens framsida är viktig och avgörande när Per ska välja bok. En häftig bild kan säga en hel del om boken menar Per. Sedan läser han alltid baksidan för att få grepp om bokens handling. Den måste vara bra med spänning, handla om andra världskriget. Per vill inte läsa tjockare böcker än 300 sidor. På fritiden läser han inga böcker alls, eftersom han tycker det är så tråkigt att läsa och han tycker sig inte ha någon större användning för läsning i sitt program utom att "man kanske lär sig några nya ord".

5.5.1 Pers tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Per tycker det är så erbarmligt tråkigt att skriva om böckerna. "Varför ska man göra det?" Att läsa bok på ett annat sätt var skälet till hans deltagande i bokprojektet. Det var "annorlunda"

och mer givande att prata om en bok och boksamtalen gav mycket eftersom det var en bra grupp där alla fick chansen att säga sin mening. ”Vi tog också upp det som var det mest centrala och man hann verkligen läsa avsnitten före samtalen”. Per tyckte också att hans läsförståelse förändrats under läsningens gång och att han fått bra hjälp av sina kamrater att tolka vissa händelser i boken. Det kunde vara något som Per inte alls tänkt på, men som någon annan hade funderat över t.ex. vad orden ”aristokrat” och ”bog” betydde.

Per ville först att vi skulle läsa *Mannen utan öde* av Imre Kertész, eftersom den handlade om andra världskriget. ”Men det var bra att vi fick rösta”. Den valda boken var bra och handlingen lätt att följa. Kanske berodde det på att ”huvudpersonen” var hunden Buck. Språket var lättsamt och hans uppfattning om boken påverkades av de fina kolteckningarna. Per tror också att det var lättare att ta till sig innehållet eftersom handlingen kretsade kring ett djur och inte en människa. ”Det hade nog blivit känsligare om det varit en människa”. Tiden, en vecka mellan varje boksamtal, tyckte han var lagom och det var också bra att bokens ca 120 sidor delades upp på tre tillfällen. Per hoppade över sidor där det inte hände mycket.

Per tyckte att lärarens sätt att inleda boksamtalen genom att ställa några frågor var ett bra stöd. Annars hade det blivit tyst om ingen börjat säga något. Vad gäller Pers läslust har den varken minskat eller ökat. Han tror faktiskt att den kan öka något vid fler boksamtal, eftersom ”man då slipper skriva trista recensioner” och vill ha fler boksamtal i framtiden.

5.6 Stefan

Stefan tycker ”det är så segt och trist att läsa böcker” och berättade lite skämtsamt om hur han nästan alltid lyckades undkomma att läsa ut en bok och skriva om den. ”Läraren kollade ju inte upp mig”. Frågan om vad det är som gör det så tråkigt att läsa böcker kunde Stefan inte ge något klart och tydligt svar på annat än ”att det är svart och vitt, bara en massa text, ofta inga bilder och förresten, spelar de någon större roll?”

När Stefan ska välja bok i skolan får den inte vara för tjock och textstorleken ska inte vara för liten. Boken ska vara spännande, gärna en faktabok helst om hans stora intresse – dataspel. Även böcker, som har någon anknytning till hans framtida yrke – elektriker – är intressanta. Sådan litteratur är viktig för hans framtid. Litteraturläsning kan vara nyttig för Pers kommande elektriker yrke. Han lär sig formulera arbetsansökan och att kunna läsa och förstå svårare texter, lagar, regelverk, förordningar mm.

5.6.1 Stefans tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Stefan tyckte det var skönt att slippa redovisa en bok skriftligt och valde därför boksamtalet. Han har aldrig varit med på boksamtal och visste egentligen inte vad det innebar. ”Det var kul att testa något nytt”. Gruppen var bra, det blev lätt att diskutera och ingen kände sig utanför. Stefan tyckte helt klart att hans förståelse hade ökat genom samtalen i grupp. Var det något man hade missat hjälpte gruppen till att förklara. Samtalen blev på det sättet mycket innehållsrika.

För Stefan spelade det ingen större roll vilken bok som skulle läsas och han tyckte det var bra att vi röstade om bokvalet. Det var också bra att läraren talade om de böcker som eleverna kunde välja mellan. Det var lagom tid mellan läsning och boksamtal, ”man hann med”. Under läsningen kunde det hända att Stefan ”tappade bort sig i boken” och hoppade därför över några sidor istället för att hitta tillbaka. Han ville komma framåt och det var bättre än att gå tillbaka i boken. Detta underlättades av att läsningen delades upp på flera tillfällen. ”Annars skulle man bara glömma bort innehållet och eventuellt missa några detaljer”. *Skriet från vildmarken* gillade Stefan ”jättemycket”. ”Det är en av de bättre som jag har läst”. Det var lätt att förstå innehållet och leva sig in i bokens händelser. ”Dessutom pratade vi även en del om Alaska och guldvaskningen”. Stefan jämförde hunden Bucks vandringar och äventyr med Moses ökenvandring och berättelsen om tåget ut ur Egypten.

Stefan tyckte det var bra med lärarledda boksamtal. Det hade nog lätt kunnat bli tyst annars. Stefans läslust har varken ökat eller minskat enligt honom själv och han verkar inte heller bry sig mycket om sin framtida läsning, men tror kanske att det blir mer läsning i framtiden om det skulle finnas en lämplig bok, som handlar om datorer eller spel. Stefan vet inte än om boksamtalen har ökat hans läslust, men är inte helt främmande för att testa igen, eftersom ”man slipper skriva”.

5.7 Lasse

Lasses bokval påverkas av fram- och baksidan. Han brukar först titta på framsidan för att sedan läsa baksidestexten. Handlingen är viktig och boken får gärna ta upp ”vardagsproblem”, som inleds ”lugnt” men att något plötsligt inträffar. Angående den nytta som Lasse kan ha för sitt program av att läsa svarade han lite oprecist ”läsa behöver man ju alltid”.

5.7.1 Lasses tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Att ständigt behöva skriva om en läst bok känns segt och trist. Därför ville Lasse gärna testa en annan redovisningsform. Han gillade boksamtalen men tyckte att det blev lite ”tramsigt” ibland. Trots det upplevde Lasse att gruppens betydelse var stor och att det var lätt att diskutera. Dessutom togs för hans del ”rätta saker” upp när andra nämnde t.ex. händelser och karaktärer som Lasse inte tänkt på. Hans förståelse av bokens innehåll hade ökat genom boksamtalen.

Lasse tyckte boken var riktigt spännande och bra. Han har själv hund och gillade därför inte alls den grymma behandlingen av hunden Buck. Det var lätt att läsa och leva sig in i handlingen. För honom spelade det ingen större roll vilken bok de skulle läsa. Från början ville han dock hellre läsa *Mannen utan öde* eller *Populärmusik från Vittula*. Men ”det var bra att vi lottade” med hänsyn till utgången. Tiden mellan boksamtalen var lagom och det gavs tid för egna funderingar. Att vi delade upp bokens innehåll underlättade läsningen. Dessutom började varje boksamtal med en liten återkoppling från förra samtalet och det var bra.

Om inte läraren hade inlett boksamtalen hade det varit risk för ”trams” och tystnad. ”Bra att läraren styrde upp samtalen och var med på alla boksamtal”. Just nu kommer nog inte Lasse att läsa mer och vet inte vilka böcker han i så fall skulle vilja läsa. Han kan gärna tänka sig fler boksamtal och tror att det för hans del har stimulerat till ökad läslust.

5.8 Hans

När Hans ska välja bok läser han alltid baksidan först för att få reda på handlingen. Den måste vara spännande och gärna komma tidigt i boken, annars blir det trögt att läsa. Bokens tjocklek har ingen större betydelse. Hans har svårt att förklara varför han tycker läsning är trist.

Kanske är det för att han själv anser att det är mycket roligare att åka cross och meka med motorer. ”Att välja en bok på mer än 500 sidor är därför helt uteslutet”. På frågan om nyttan med läsning inför kommande yrke som yrkeschaufför var Hans lite osäker men svarade dock: ”Jag måste ju kunna läsa, skriva och förstå körjournaler”.

5.8.1 Hans tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

”Jag ville slippa skriva recensioner, därför anmälde jag mig till boksamtal”. Hans tycker det är både lättare och roligare att prata om böckerna än att ”bara skriva”. Det var det bästa med boksamtalen. Han var nöjd med bokvalet och med att ”vi fick rösta”. Gruppen fungerade bra

och det var lätt att uttrycka sina åsikter. Hans tyckte inte att gruppen gav någon hjälp att förstå innehållet eftersom han sett filmen flera gånger och kunde jämföra. Det var kul att jämföra boken med filmen och han hittade flera skillnader. Tiden mellan boksamtalen var lagom lång och Hans tyckte att läsningen hanns med. Han hoppade inte över några sidor och läste från sidan ett och framåt de avsnitt som skulle läsas till varje boksamtalsträff. Därför var det bra med uppdelning av boken. Annars kanske en del av innehållet glömts bort och smådetaljerna missats. ”Om vi bara skulle haft ett samtal skulle samtalet dessutom ta mycket längre tid”.

Boken var jättebra med en riktigt spännande och tidvis otäck handling. Det var faktiskt riktigt roligt att läsa denna gång. Hans tyckte det var bra att läraren ställde frågor under boksamtalen eftersom ”man då visste vad vi skulle prata om”. Där var läraren en bra hjälp att tydliggöra innehållet. Hans tror inte att han kommer att läsa något alls i framtiden och var inte helt säker på om boksamtal stimulerar läslusten.

5.9 Classe

Det första Classe ”ser” när han ska välja bok är om framsidan ser lockande ut. Därefter läser han baksidestexten, men det är inte säkert att framsidan stämmer överens med baksidan.

Classe har inga problem med att läsa tjocka böcker bara de är roliga. Han vill läsa böcker med en rolig och lättläst handling. ”En bok får inte vara för allvarlig då blir det genast tråkigt och trögt att läsa”. Enligt honom ”måste man ju kunna läsa i verkstadshandböcker, körjournaler mm, vilket motiverar läsning i skolan.

5.9.1 Classes tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Oftast tycker Classe att ”man bara läser för sig själv”. Därför var det kul att vara med i boksamtalen eftersom man då diskuterar med andra vad man har läst. Boksamtalen var lagom långa och tog upp intressanta saker, t.ex. hur ledarhunden Splitz till slut besegrades av Buck i ett fruktansvärt tufft slagsmål. Classe är en snabbläsare och medger att han lätt tappar en del av innehållet och därför var gruppen ett stöd för att förtydliga en del av innehållet. Det var lagom med en vecka mellan varje boksamtal. Boken var inte så tjock och det gavs tid för eftertanke. Classe hoppar gärna över sidor när det är ”lite segt”. ”Man vill ju komma framåt och veta hur det går för Buck”. Classe vill få ett helhetsintryck av boken och inte läsa jättenoga och fastna i detaljerna.

Från början ville Classe helst läsa *Mannen utan öde* av Imre Kertész, eftersom den handlade om andra världskriget. Genom att vi röstade blev det ju *Skriet från vildmarken*. Han tyckte ändå att boken var jättespännande och trots att det inte egentligen var en bok i hans smak fastnade han ändå för den. Hur skulle det gå för Buck och för personerna kring honom? ”Skulle Buck klara sig eller skulle han till slut ge sig ut i vildmarken bland vargarna”? Boken gav Classe ökad läslust och vilja att läsa vidare. Han tyckte också att uppdelningen i tre boksamtal var mycket bra, eftersom vi kunde läsa lite i taget för att sedan diskutera innehållet. Boksamtalen har absolut stimulerat läslusten. Att tillsammans diskutera bokens innehåll gör att man lär sig lyssna på varandra. Classe tyckte själv att han flera gånger fick s.k. ”aha-upplevelser” när man jämförde karaktärer med varandra och vilka mönster eller bilder de andra upptäckt. Bra med återkoppling inför varje boksamtal eftersom det är lätt att glömma något.

Classe tyckte det var bra att läraren var med på varje boksamtal och ”styrde upp det lite” genom att inledningsvis ställa några frågor. ”Ingen vill ju börja prata”. I framtiden läser han säkert mer, både böcker och facktidningar. När det gäller böcker måste de ha komiska inslag, kanske deckare. ”Humöret styr mycket över vad man har lust att läsa”.

5.10 Nicklas

De böcker Nicklas läst i skolan har varit böcker med spänning. Han kunde inte nämna några titlar men böckerna måste vara riktigt spännande redan från början. Det måste hända något ”annars tröttnar man direkt”. Böckerna får inte heller innehålla för många dialoger med ”tomt prat”. De för inte handlingen framåt. Förutom handlingen lockar framsidan och textstorleken. För liten text gör det svårt att läsa. Faktum är att den enda bok som Nicklas hittills läst ut är just *Skriet från vildmarken*. Att kunna läsa teoriböcker och skriva körjournaler tyckte Nicklas var huvudsaken för sin utbildning.

5.10.1 Nicklas tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

Nicklas tycker inte om att skriva mycket och att skriva om en bok är verkligen ”jättetrist”. Han ville pröva boksamtal eftersom det inte krävde någon skriftlig redovisning. Dessutom var det bra att få samtala med andra om samma bok. Nicklas tyckte det var riktigt roligt med boksamtal och ville ha fler sådana i framtiden. Samtalen flöt på bra och ”vi diskuterade de lästa avsnitten vid varje boksamtalstillfälle”. Tiden en vecka mellan varje boksamtal var lagom och Nicklas hann med att både läsa och tänka igenom bokens innehåll. Han läste inte

boken sida för sida utan hoppade ofta över någon sida här och där och ville komma snabbare till slutet.

Nicklas var mycket nöjd med bokvalet, eftersom han var en av dem som ville läsa *Skriet från vildmarken*. Dessutom ”hade vi ju omröstning”. Nicklas hade tidigare läst något kapitel i boken och tyckt den vara jättebra och spännande. Saker hände hela tiden och läsaren fick läsa om den grymma behandlingen av Buck. Språket var enkelt och lätt att förstå utan svåra ord. Nicklas instämde i att det nog var lättare att diskutera denna handling om en hunds förfärliga öden än om innehållet kretsat kring en människa. Gruppen var ett bra stöd när ”vi tillsammans pratade om boken”. Nicklas tyckte att han hade lättare att förstå innehållet på det sättet.

”Bra att läraren styrde samtalen och ställde frågor. Då fick man reda på vad man skulle prata om.” Nicklas tycker att hans läslust inte förändrats och har i nuläget svårt att se om den i framtiden kommer att öka eller inte. Om han ska läsa en bok måste det vara en lättläst bok med stor text, kul framsida och spännande innehåll. Nicklas anser att fler boksamtal, istället för de traditionella recensionerna, säkerligen skulle öka läslusten.

5.11 Johan

När Johan väljer böcker är det främst baksidestexten, som lockar honom, eftersom det är där man får reda på handlingen i korthet. Bokens tjocklek har ingen större betydelse. Johan vill inte att handlingen i en bok ”hoppas”. Det försvårar läsningen och man tappar bort sig, vilket kan kräva omläsning. Johan gillar alla slags böcker men mest de med skräck i, deckare och Fantasy. ”Det är bra om man kan uppdatera sitt ordförråd också” menade Johan som gillar att jämföra bok och film och tycker att man först måste läsa boken och sedan se filmen – inte tvärtom. Filmmanuset bygger på en bok och den är ofta ganska lång och allt tas inte med i filmen. Det är viktigt att läsning finns med i programmet tycker Johan även om teoriböckerna och förståelsen av dem är viktigast för utbildningen.

5.11.1 Johans tankar om boksamtalens betydelse för ökad läslust

”Det är ju bra att läsa” sade Johan. Han ville inte skriva enformiga recensioner och ansåg därför att boksamtalen stimulerade läsningen. Dessutom ”verkade det kul” med förhoppningsvis bra gruppmedlemskap vid läsningen av samma bok. Boksamtalen blev bra även om Johan inte haft några större förväntningar, eftersom han varit med om boksamtal tidigare, men det var då inte i grupp utan enbart lärare och en elev. Innehållet i boksamtalen

var för det mesta ganska bra men ibland kom vi in på för många sidospår. Det mesta diskuterades. Johan tyckte det varit för lång tid mellan boksamtalen. Han hade hellre velat ha bara måndag till tisdag. ”Man hann glömma innehållet på en vecka”.

”Vi fick påverka bokvalet genom omröstning och boken var riktigt bra”. Johan drog lite på svaret om han hade velat läsa en annan bok istället men det visste han inte säkert. *Skriet från vildmarken* var en kortare version och inte så detaljerad som de längre. Det hände ändå mycket i boken, vilket gjorde den ”ganska spännande”. Bilderna tydliggjorde innehållet på ett bra sätt. Inför första boksamtalet läste inte Johan avsnittet utan valde att läsa ut hela boken till boksamtal två. Varför visste han inte. Han höll själv med om att det då blev lättare att glömma vad man läste. Trots detta tyckte Johan att det var bra med uppdelning av boken på tre avsnitt och tre träffar, eftersom alla läser på olika sätt, har olika läshastighet mm. Vad gäller gruppens betydelse tycker Johan att hans förståelse av boken blev bättre genom diskussionerna i gruppen. Johan var noga med att poängtera att när han läser en bok upplever han dess innehåll som en film.

Johan tyckte det var bra att läraren ställde frågor även om det var för lite innehållsfrågor. Han tyckte också att läraren kunde ha frågat: ”Hur hade berättelsen blivit om Buck hade dött och hans sista husse John hade klarat sig?” Johan tror inte att boken hade blivit lika bra, eftersom han anser att det är det sorgliga slutet som gör att boken är så bra. Sammanfattningsvis konstateras att Johan är nöjd med boksamtalen och att han anser att det är ett bra sätt för att få honom att läsa mer skönlitteratur. ”Bara man slipper skriva” var en av Johans kommentarer. Dessutom blir det mycket mer gemenskap med boksamtal än när alla var för sig sitter och läser sina böcker.

6. Sammanfattning av elevernas tankar om boksamtalens betydelse

Redovisningen sker med mina intervjufrågor som grund. Frågorna är ordnade efter uppsatsens syfte, läsintresse, inställning till läsning, läsupplevelsen etc. Pojkarna har överlag varit mycket positiva till boksamtalen. Därmed har de fått chansen att vara med om en annan redovisningsform än de är vana vid att göra, nämligen skriftliga recensioner.

Jag är medveten om problematiken med att hålla boksamtal i en klass på 28 elever. Det kan vara svårt att få tiden att räcka till. Men en viktig tanke är att träna dem i boksamtal så att de får en viss vana i att prata om och diskutera gemensamma lästa böcker. Har de denna vana behöver det inte vara tidskrävande. Då vet eleverna hur det går till och läraren behöver kanske inte vara med hela tiden i alla boksamtal.

6.1 Bokval, presentation och pojkarnas åsikter om gemensamt läst bok

Genom omröstningen vid bokvalet fick alla chansen att påverka. Anton och Classe tyckte det var ett bra utbud av böcker med flera intressanta titlar. Lärarens korta bokpresentationer var bra, eftersom det gav en viktig inblick i vad böckerna handlade om.

Alla tyckte de hade utvecklat sin läsning men svaren skiljde sig åt. Boksamtalen var ett bra sätt att förbättra förståelsen av boken, tyckte Anton, Per, Stefan, Lasse, Classe, Niklas och Johan. Per tyckte dessutom att han hade lärt sig flera nya ord. Att lyssna på andra är en viktig del i ett boksamtal, dels för att öka förståelsen, dels för att kunna diskutera likheter t.ex. med filmatiseringar. Kalle, Anton och Classe menade att man genom att lyssna kan jämföra tankar och upplevelser av det lästa med varandra. Så tyckte också några av eleverna i Olin-Schellers avhandling. De tyckte bl.a. att olika åsikter om en bok lättare kan diskuteras i ett boksamtal. Classe tyckte till och med att han fick "Aha-upplevelser".

Boken var mycket spännande med sin enkla handling. Därför tyckte flera att det blev lättare och roligare att läsa. Några av pojkarna hade dessutom sett filmen. Framförallt gillade Hans filmen och kunde jämföra bok och film. Pojkarna menade att det var den "bästa bok de läst". Classe höll med om det även om boken inte var riktigt i hans smak. Det som gjorde boken så bra var handlingens kronologiska uppbyggnad och huvudkaraktären Buck. Det gjorde boken lättläst. Många har själva hund och berördes illa av den hårda och tuffa behandlingen av hundarna. Enligt Kalle beskrev *Skriet från vildmarken* tydligt människors tuffhet och vekhet, huvudpersonernas olika inställning till hundarna och den arktiska miljön.

Vid intervjun med Johan kom det fram mycket tydligt att han gärna hade velat diskutera ett annorlunda scenario där hunden Buck dör. Det är ett bra exempel på elevernas motvilja mot att vilja sticka ut med egna uppfattningar. Samma iakttagelse gjorde även Asplund om sina fordonspojkar. Ingen ville "sticka ut". Kanske var man rädd att bli för märkvärdig? Eller också trodde eleverna att alla skulle prata sig samman som man annars ofta gör.

6.2 Förväntningarna inför boksamtalen, samtalens innehåll och uppfattningen om lärares roll under boksamtalen

Pojkarna var överens om att boksamtalen var ett bättre alternativ till de sedvanliga "trista" recensionerna. Per förstod inte varför flertalet av svensklärarna alltid kräver skriftlig redovisning av de lästa böckerna. Flera upplevde att det var mycket lättare att prata än att själv skriva om en bok där var och en var ensam om sin uppfattning. Pojkarna upptäckte hur roligt det var att gemensamt diskutera i en mindre grupp samma bok. Per och Anton sade att det var givande samtal med en lättsam ton i gruppen. Classe betonade vikten av att tillsammans diskutera en bok och att utbyta tankar med varandra med återkopplingar till bokens innehåll. Det märktes redan vid andra boksamtalet att pojkarna var "varma i kläderna". Nu visste de ju hur samtalen skulle gå till och det ingav trygghet. Dessutom kände de nog att det inte skulle vara någon vanlig bedömning vilket gjorde samtalen mindre stela. Det var min tanke med boksamtalen att pojkarna inte skulle känna sig bedömda utan våga vara sig själva. Miljön tillät lite skoj och skratt. Lasse tyckte dock att det blev lite tramsigt ibland. Han saknade det lite fastare greppet och styrningen.

I stort gillade alla innehållet i samtalen. Det mest elementära diskuterades och alla fick chansen att fundera och uttrycka sin åsikt. Johan tyckte dock att vi kom in på för många sidospår ibland. Ett av dessa var Stefans paralleller mellan Bucks tuffa vandringar i ett snöigt och iskallt Alaska och Moses ökenvandring, vilket väl egentligen var ett bra exempel på association och egna funderingar. Enligt Stefan var det i båda fallen en tuff och hård kamp för att kunna överleva, oavsett snö- kyla och sand- hetta. Några av pojkarna trodde att det skulle vara mycket svårare att diskutera boken om huvudpersonen hade varit en människa istället för en hund (Anton, Per och Niklas). Enligt Asplund ville fordonspojken hellre diskutera yttre detaljer och inte gå för djupt in i diskussionerna. Detta stämde även in på mina yrkeslever, som inte reflekterade djupare över bokens innehåll. Deras diskussioner handlade mest om naturen i Alaska och den grymma behandlingen av Buck. Classe nämnde även maktkampen

mellan ledarhunden Splitz och Buck och hur Splitz slutligen besegrades av Buck i mycket blodiga slagsmål.

Det är viktigt att läraren är väl förberedd inför boksamtalen och organiserar och strukturerar samtalen menar Molloy. Lärarrollen anses viktig även hos Asplund, som framhåller vikten av att lärare och elever tillsammans kommer framåt i diskussionerna och har ett tydligt mål. Alla pojkarna var positiva till lärarens medverkan och tyckte inte att samtalen styrdes för hårt. Så t.ex. var det bra att läraren inledde samtalen med några enkla frågor som t.ex. ”Var det något du gillade eller inte gillade i boken?”. Uppenbart är att pojkarna kände en slags trygghet med lärarens medverkan i alla tre boksamtalen.

Jag tyckte själv, som eleverna, att boksamtalen var ett bra och spännande projekt. Det kändes skönt när intresserade elever frågade ”ska vi ha boksamtal idag?”. Den fria boksamtalen gav tilltalade både elever och lärare, vilket befrämjade lärare- elevkontakter.

Att eleverna inte gillade de vanliga bokrecensionerna gjordes mer än klart under samtalen. Olin- Scheller skriver ju på ett ställe att bokläsning kan bli detsamma som ”att lämna in bokrecension på bokrecension” .

6.3 Tidsplan för och under boksamtalen och gruppens betydelse

Tidsramen var ”bra” med en vecka mellan varje boksamtal. Det bästa var att läsningen delades upp på tre tillfällen. Då ”läser man hela tiden” enligt Anton och Stefan och det var lättare att komma ihåg innehållet. De flesta läste de avsnitt som skulle läsas. Pojkarna ansåg också att det var lättare att koncentrera sig och verkligen läsa boken, eftersom det inte var så långa avsnitt. Med skriftliga redovisningar hade valet säkert blivit att vänta tills sista veckan med att läsa ut boken. Nu gavs goda tillfällen till funderingar och återkoppling. Flertalet uppskattade diskussion i grupp med möjlighet att se samma händelser från olika håll.

6.4 Läslusten innan, under och efter boksamtalen – framtiden

Pojkarna var alla överens om att det var länge sedan de läste ut en hel bok. Därför ansåg gruppen att läslusten nu varit god mest på grund av upplägget. Anton ville läsa mer böcker i framtiden.

Lasse, Classe och Johan läste en hel del böcker hemma när de var yngre men inte nu. Johan gillade Harry Potter- böckerna och Stephen King. Det var dessa böcker som fanns i hemmet. Johans mamma läste dem också. Lasse och Classe läste hellre Bert- böckerna. Gemensamt för

pojarna, utom för Hans som inte mindes, var att deras föräldrar läste godnattsagor för dem när de var små. På frågan varför de inte läste några böcker nu var svaret: ”andra intressen tar över, särskilt dataspelen”. Hans vill hellre meka med motorer och köra cross än att sitta still och läsa böcker.

Mina yrkes elever verkar följa en slags tradition att det rent av anses ”omanligt” att läsa böcker även om de inte direkt uttalat sig. Molloy skriver om detta och hon menar att det oftast är papporna som inte läser. Läsningen har huvudsakligen skett under deras skoltid och under sådana tillfällen då de varit tvingade att läsa böcker med krav på skriftliga bokredovisningar.

Ett av mina syften var ju att undersöka om boksamtal stimulerade till ökad läslust. Flertalet av mina yrkes elever säger ja därtill men bara om en tillräckligt ”bra” bok hittas. Fyra av sju var helt övertygade om att boksamtalen skulle leda till mer litteraturläsning både i skolan och hemma. Två var osäkra och en hade ingen uppfattning. Sannolikt är det kraven på skriftliga recensioner som hållit tillbaka pojkarnas bokläsning i skolan eftersom det ur deras synpunkt blir besvärligare. Detta leder säkerligen till att de får en allmänt negativ bild av att läsa böcker. Enligt Molloy har hon inte en tanke på att skriva en recension efter att ha läst ut en bok (s.6).

Per var den enda bland pojkarna som inte kunde förstå nyttan med litteraturläsning i sitt program. De andra nämnde att de måste kunna läsa teoriböcker mm. Jag anser inte det vara ett riktigt svar på frågan. Jag hade istället tänkt mig svar som: utveckla läsförståelse och läshastigheten. Anton var närmast svaret och menade att man själv, även som yrkeschaufför måste ta sig tid att läsa på sin fritid. Han vill se läsning som något lustfyllt och avkopplande och inte bara som ”ett måste”.

Slutligen var vi alla överens om att fler boksamtal och färre skriftliga recensioner skulle få yrkes eleverna att läsa mer i framtiden.

7. Slutsatser

I detta avsnitt diskuterar och reflekterar jag kring de resultat som har kommit fram genom mina intervjuer. Under resultatdelen redovisas bl.a. pojkarnas inställning till litteratur, läsning, upplevelse av boksamtalen och tankar inför framtida läsning. Här kommer jag att återkoppla till tidigare forskning samt diskutera de slutsatser som kan dras av undersökningsarbetet och besvara mina formulerade frågor.

Vilket blir svaret på frågan om boksamtal ökar och befäster läsintresset bland mina yrkeselever? De utvalda pojkarna anser sig själva ha ett svagt läsintresse. Har boksamtalen påverkat detta? Jag vill inom undersökningens ram likaså notera om några direkta hinder för läsning föreläggat och om några idéer och förslag på åtgärder ägnade att underlätta läsning framkommit under projektets gång. Eftersom jag undervisar dessa pojkar i svenska A (jämför andra yrkeselever) funderar jag mycket på varför boksamtal skulle vara viktiga också för dessa elever. Jag menar att vilken yrkesgrupp det än gäller krävs en allt större bredd i kunskaperna för att kunna förstå och obehindrat läsa olika slags texter. Enligt forskningen, särskilt skolverkets nationella utvärdering och Kulturrådet, minskar både läsintresse och ”läsfärdigheter”. Det betonas samtidigt hur viktigt det är att ungdomar, såväl pojkar som flickor, läser skönlitteratur i rimlig omfattning. Så är inte fallet idag, det är för lite. Jag kan därvidlag jämföra det med den gymnasieskola där jag nu arbetar. För fyra år sedan, när eleverna började, fick alla en bärbar dator. Jag tror att det är en bidragande orsak till det numera minskade läsintresset. Under intervjuerna med pojkarna framkom det att dataspelen mer eller mindre tar över bokläsningen. Flera forskare betonar att många elever på yrkesprogrammen är trötta på de alltför ofta förekommande skriftliga recensionerna, vilket också framkom i flertalet av mina gjorda intervjuer.

Wegendahl Wallin, Lundkvist och Chamber framhåller lärarens uppgift att övertyga eleverna om nyttan av att läsa skönlitteratur. Thorson bedömer vikten av att läsmiljön blir trivsamt och inspirerar till läsning. Kursplanen för svenska A betonar hur viktig läsning är för att utvecklas i andra ämnen. Att läsa litteratur har många betydelsefulla värden.

Jag kan konstatera att kännedom om elevens ”utvecklingszon” (Vygotskij) blir än mer viktig för att läraren ska kunna anpassa vägledningen för respektive yrkeselevs läsning. Under de tre tillfällena, som vi genomförde boksamtalen, var det alltid en positiv och öppen stämning,

vilket främjade projektet. Ingen verkade tycka att det var långsamt eller tråkigt. Det framkom också i de intervjuer som jag hade med var och en. Eftersom jag ville ha så fria svar som möjligt utan någon styrning, valde jag den ”öppna intervjun”. Då passade Chambers modell med riktade öppna frågor bra. Under detta speciella projekt har det inte varit aktuellt med betygssättning, varför pojkarna inte har behövt känna sig stressade av det. Chambers betonar särskilt hur viktigt det är med tidsanpassning mellan boksamtalen. Det får inte vara för kort eller lång tid mellan dem (2009:97). Johan däremot tyckte det var för lång tid med en vecka. Han hade hellre velat att vi skulle ha läst måndag till tisdag. Enligt min mening hade det varit alldeles för kort tid att både hinna läsa och fundera över innehållet.

I intervjusvaren framkom det att det var just samtalen om böckerna, som pojkarna tyckte vara roliga och givande. De tyckte att samtalen tydliggjorde innehållet, att de lärde sig nya ord och fick träna sig i att lyssna på andra, vilket stimulerar till fortsatt läsning. Här uppstår en viktig fråga om bokvalet. Främst med anledning av elevernas positiva upplevelse av den valda boken. Hade utfallet blivit bättre eller ens lika bra om en annan bok valts, t.ex. *Mannen utan öde* av Imre Kertész, som några av eleverna också föreslagit. För att närmare utvärdera detta hänvisar jag till Schneiders *Läsaren och förintelsen* (2008). Där specialstuderade en gymnasieklass denna bok och Schneider noterade att flera av eleverna tyckte boken var seg och tråkig med långa meningar och svåra ord på både svenska och tyska.

Boken borde egentligen intresserat eleverna och varit lätt att läsa eftersom forskningen kommit fram till att ungdomar helst läser faktionslitteratur. Schneider säger häremot att förintelsen hände så långt tillbaka i tiden att eleverna fick svårt att ta till sig innehållet. Det krävdes historiska kunskaper i ämnet och det var ingen garanti för att alla hade det. Då blir det naturligtvis svårt att tolka och diskutera boken eftersom man helt enkelt inte förstår den.

Så går vi tillbaka till mina yrkeselever; gäller samma sak för dem? Mina elever läste historia i åk 9. Detta läsår har de inte läst historia och därför tror jag att boken blivit för svår även för dem, utan den historiska kontexten och med sin yrkesinriktning. Kontexten är avgörande för förståelsen. Till detta kommer också att pojkarna knappt läser något alls och egentligen inte gillar att läsa böcker. Det hade ytterligare bidragit till att göra diskussionen svår. Öppenheten hade saknats, diskussioner och skratten hade uteblivit. Det hade blivit betydligare tystare i gruppen. Frågan är också om pojkarna verkligen hade läst boken. Jag tror att risken är

uppenbar att pojkarna inte bara hoppat över vissa sidor utan hoppat av hela boksamtalsprojektet.

Asplunds påpekanden om strävan efter konsensus stämde väl in på mina yrkes elever (2010:4:158). Även jag iakttog under boksamtalen hur pojkarna gärna ville enas om en uppfattning och slippa avvikelser. Pojkarna gillade lärarens medverkan i boksamtalen. Det är alltså viktigt för läraren att om möjligt planera in sig i varje gruppsamtal. Det är bra att veta för kommande planering av boksamtal. Läraren måste berätta för eleverna att de under diskussionerna kommer att möta olika uppfattningar. Det är inte meningen att man ska söka konsensus utan argumentera för sin åsikt. Detta är något av grundmeningen i boksamtalen. Det håller samtalen vid liv. Betydelsen av mångfalden är viktig att påpeka.

Personligen har det varit lite svårt i projektet att skilja mellan min didaktiska roll som pedagog och rollen som forskande lärare med inriktning på elevernas vilja och förmåga att lyssna, förstå och acceptera varandras skiftande uppfattningar. Detta kan i någon mån påverkat min utvärdering av projektet dock inte i avgörande grad.

Pojkarna upplevde att läslusten hade ökat jämfört med före boksamtalen. Anton kunde t.o.m. tänka sig att läsa fler böcker i framtiden och fyra av nio pojkar trodde att deras läsning skulle öka. Därför drar jag den slutsatsen att pojkarna varit mer uttråkade av de vanliga skriftliga bokredovisningarna i motsats till den frihet som eleverna känt under boksamtalen. Vad gäller bokvalet fick pojkarna påverka detta genom omröstning och det upplevdes bra på alla sätt och vis, inte bara demokratiskt och elevvänligt. Jag instämmer till fullo med Molloy att krav på allt för många skriftliga redovisningar av lästa böcker hämmar yrkes elevernas läslust. Har vi rent av för lite spontana boksamtal och bokpresentationer? Bokpresentationer är ett bra sätt att locka fler läsare.

Att pojkarna konstaterade ökad läslust, ville ha flera demokratiskt och elevvänligt valda böcker att välja bland pekar klart på boksamtalens betydelse för ökad litteraturläsning i framtiden. Detta styrks även av den klart uttalade motviljan mot alltför många skriftliga bokrecensioner. För att motverka denna motvilja är det tänkbart att utnyttja läsloggsmetoden, vilket det dock inte fanns tid för denna gång. Självklart måste pojkarna också fortsätta att utveckla sitt skrivande. Härvid är det säkert lämpligt att fortsätta med recensionsmodellen kompletterad med läslogg. Frågan om boksamtalen kan öka och befästa läslusten, anser jag

därmed positivt besvarad. Att deltagande pojkar samt och synnerligen tyckt om boksamtalen och känt en bra stämning, även beroende på gynnsam möblering, bidrar självklart till det positiva resultatet av boksamtalstestet. Dessa positiva tankegångar antyder klart ett behov av boklistor och återkommande bokpresentationer. Det skulle kunna "fånga in" ett latent läsbehov. Kanske man på det sättet skulle kunna konkurrera ut någon liten del av tv-tittandet. Boklistor kan utformas i tabellform så att omdömen kontinuerligt kan skrivas in. Vidare skulle bokhyllor, välplacerade med hänsyn till eleverna, locka till frivillig läsning. Kanske rent av läsecirklar med de bästa, populäraste böckerna kunde vara något att pröva?

De hinder som framkom i undersökningen utgjordes av dataspel, praktiska intressen som att meka med bilar och därmed åtföljande tidsbrist för läsning. Här måste man allvarligt överväga åtgärder för att minska vissa hinders inverkan. En sådan åtgärd vore att anskaffa avstängningsanordningar i klassrummen för elevernas ingång i IT.

Den påstådda företeelsen att läsning skulle vara omanlig måste tidigt, konsekvent och kontinuerligt bekämpas. Några möjliga åtgärder vore att i samverkan med bibliotek och svensklärare botanisera och välja ut lämpliga titlar för yrkespojkarna.

8. Vidare forskning

Jag har redan kunnat lova pojkarna att vi ska fortsätta med boksamtalen, eftersom jag kommer att fortsätta undervisa dem i svenska även nästa läsår. Det bästa med det är att minst tio pojkar till i klassen vill vara med och min målsättning är då att organisera upplägget annorlunda så att hela klassen (28 elever) kan vara med. Därför blir det intressant att se hur mycket pojkarnas läslust ökat. Ett sätt är att genomföra boksamtal fast med svårare böcker. En fördel är då att pojkarna vet hur boksamtal kan gå till. Därför vore det i framtiden intressant att bygga vidare på min uppsats.

Referenser

- Adrian, Lisbeth, 1988: Ut ur apburen med rim, ramsor, dikt och drama. Erfarenheter från svenskundervisning på Verkstadslinjen I: Wåhlin, Kristian (red.): *Tid att läsa. Tid att tänka. Om litteraturarbete i skolan*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Bell, Judith, 2010: *Introduktion till Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bommarco, Birgitta, 2006: *Texter i dialog. En studie i gymnasieelevers litteraturläsning*. Malmö: Holmbergs AB.
- Bryman, Alan, 2007: *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Chambers, Aidan, 2009: *Böcker inom oss. Om boksamtal*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.
- Dysthe, Olga, 2008: *Det flerstämmiga klassrummet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal A/S.
- Langer, Judith A, 2005: *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterär förståelse*. Göteborg: Daidalos AB.
- Lantz, Annika, 2011: *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- London, Jack, 2007: *Skriet från vildmarken*. Stockholm: Rabén& Sjögren.
- Lundqvist, Ulla, 1995: *Läsa. Tolka. Förstå*. Eskilstuna: Almqvist & Wiksell.
- Malmgren, Gun, 1992: *Gymnasiekulturer. Lärare och elever om svenska och kultur*. Lund: Lunds Universitet.
- Molloy, Gunilla, 2002: *Läraren. Litteraturen. Eleven. En studie om läsning av skönlitteratur på högstadiet*. Stockholm: Lärarhögskolan.
- Molloy, Gunilla, 2007: *När pojkar läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.
- Molloy, Gunilla, 2005: *Reflekterande läsning och skrivning*. Lund: Studentlitteratur.
- Oliver Keene, Ellin & Zimmerman, Susan, 2003: *Tankens mosaik. Om mötet mellan text och läsare*. Göteborg: Daidalos AB.

Palmér, Anne, 2008: *Samspel och solostämmor. Om muntlig kommunikation i gymnasieskolan*. Västerås: Edita Västra Aros.

Patel, Runa & Davidsson, Bo, 2007: *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Rosenblatt, Louise M, 2006: *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.

Thorson, Staffan, 1988: Robert och Litteraturen. Elever möter texter av Verner von Heidenstam, August Strindberg och Siv Widerberg. I: Wåhlin, Kristian (red.): *Tid att läsa. Tid att tänka. Om litteraturarbete i skolan*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Wegendal Wallin, Pia, 1997: *Litterat så klart? Så klart! Eller?* Malmö: Lärarhögskolans reprocentral.

Elektroniska källor

Allt färre läser böcker, 2008. Kulturrådet. Statens kulturråd. Stockholm.(hämtat 17.2.2011.)
<http://www.kulturradet.se/sv/pressmedelanden/Allt-farre-ungdomar-laser-bocker/>

Asplund, Börje, 2010: *Läsning som identitetsskapande handling. Gemenskapande och utbrytningsförsök i fordonspojkers samtal*. Karlstad: Karlstads Universitet.(hämtat 17.2.2011.)
<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:292579/FULLTEXT02>

Bokläsning, 2001. Kulturrådet. Statens kulturråd. Stockholm. (hämtat 17.2.2011.).
http://www.kulturradet.se/upload/kr/press/info_bok_final.pdf

Eriksson, Seija, 2010: *argumenten för litteraturläsning*. (hämtat 2.2.2011.)
<http://www.skolverket.se/sb/d/4103/a/21957>

Kursplanen för SV1201 – Svenska A. SKOLFS:2000:2. (hämtat 12.2.2011.)
<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/kursplan/id/3205/titleId/SV1201%20>

Lundkvist, Karin, 2009: *Boksamtal som verktyg för litterär kompetens*. I: Grantah, Solveig, Bihl, Björn & Wennö, Elisabeth (red.): *Vägar till språk och litteratur*. Karlstad: Karlstads Universitet. (hämtat 2.3.2011.) <http://libris.kb.se/bib/11786674>

Läsa & Skriva, 2007. Mittuniversitetet – Institutionen för Utbildningsvetenskap.(hämtat 5.2.2011.) http://www.spica.utv.miun.se/lasaochskriva/?page=i_sverige

Molloy, Gunilla, 2003: Det nödvändiga samtalet. *Utbildning & Demokrati*, Vol 12, Nr 2, s 77-91. (hämtat 18.3.2011.)

http://Oru.se/Extern/Forskning/Forskningsmiljoeer/HumUs/Utbildning_och_Demokrati/Tidsskriften/2003/Nr_2/Molloy.pdf

Molloy, Gunilla, 2007: I litteraturen lyssnar jag till mig själv. I: *Pedagogiska magasinet*. (hämtat 26.4.2011.) <http://www.blogg.lararnasnyheter.se/pdf/pm-teman/2007-4.pdf>

Olin-Scheller, Christina, 2006:67: *Mellan Dante och Big Brother. En studie om gymnasieelevers textvärldar*. Karlstad: Karlstads Universitet (hämtat 15.2.2011.)

<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:6137/FULLTEXT01>

Petersson, Margareta, 2007: Varför läsa litteratur? I: Sigrell, Anders (red.): *Fjärde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Tala, lyssna, skriva, läsa, lära – modersmålsundervisning i ett nordiskt perspektiv. Umeå 16-17 november 2006*. Malmö: Holmberg (hämtat 15.3 2011.)

http://www.did.uu.se/smdi/konferenser/Umea_2006.pdf?-session=ACCESS

Schneider, Susanne, 2008: *Läsaren och Förintelsen. Gymnasieelevers reception av Imre Kertész "Mannen utan öde"*. Växjö: Växjö universitet (hämtat 20.6.2011.)

<http://www.lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:206390/FULLTEXT01>

Svenska Akademiens ordbok (hämtat 15.2.2011.) <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Svenskundervisningen under de senare åren. 2007.(hämtat 2.2.2011.)

<http://www.skolverket.se/sb/d/3548/a/19273>

Ämnesplan i svenska för gymnasiet, 2000. (hämtat 12.2.2011.)

<http://www.skolverket.se/sb/d/726/a/13845/func/amnesplan/id/SV/titeld/Svenska>

Hultsfred 2011-03-18

Hej!

Mitt namn är Annika och jag undervisar era ungdomar i svenska A. Jag håller på att skriva min avslutande uppsats (D-uppsats), svenska för gymnasieskolan och tänker genomföra en undersökning hur några av era ungdomar i el- och fordonsklassen kan tänkas uppleva s. k boksamtal(samtal kring en gemensamt vald bok) och om detta skulle främja deras läsintresse. Boksamtalsprojektet ingår i min lärarfortbildning vid Linnéuniversitet i Växjö. Man kunde tro att litteraturläsning inte skulle vara viktig för el- och fordonselever men det är inte riktigt. I sitt framtida arbete i kontakterna både med arbetsledare och ”kunder” är det viktigt att ha en viss bredd på sina kunskaper, även utanför det rent el- respektive fordonstekniska.

Undersökningen kommer preliminärt att pågå under veckorna 12-16, vilket jag informerar gruppen om. Jag hoppas att minst åtta stycken tycker det skulle vara spännande och roligt att få testa en annan undervisningsform. Efter genomfört boksamtal kommer eleverna att bli intervjuade för att jag ska kunna samla in deras tankar och idéer om hur de upplevde boksamtalsprojektet. Självklart kommer eleverna att vara anonyma med fingerade namn.

Jag hoppas att detta är okej för er. Ni är mycket välkomna att höra av er via mejl, på telefon eller personligen om någon fråga uppstår. Uppmuntra gärna era ungdomar att delta!

Mejl: annika.sundstedt-eriksson@edu.hultsfred.se

0495/ 24 11 64, 24 11 43

Annika Sundstedt Eriksson

Bakgrundsintervju efter genomförda boksamtal

1. Läste någon för dig när du var yngre? När, var och vad?
2. Läste du själv något när du var yngre? Varför, när, var och vad?
3. Varför anmälde du dig till boksamtalsprojektet?
4. Har du under de senaste åren läst någon bok i skolan? Varför, när, vad och hur?
5. När du väljer bok vad är det som lockar då? Framsidan? Baksidestexten?
Textstorleken? Antal sidor? Bilder? Kapitelindelning?
6. Vad måste en bok innehålla för att den ska vara ”bra” för dig?
7. Om du läste när du var yngre, när i så fall avtog din läslust? Varför? Varför inte?
8. Vilken nytta har du av läsningen i ditt program?

Intervjufrågor kring boksamtalen

Boksamtal – Vilka förväntningar hade du inför boksamtalen? På vilket sätt uppfylldes dina förväntningar? Vilken är din samlade bild?

Bokvalet och presentation – Hur upplevde du bokvalet och presentationen? Fick du någon möjlighet att påverka? I så fall hur?

Boken – Hur uppfattade du boken? Bra? Mindre bra? Varför? Språket? Bilderna? Sidantalet? Spännande? Berätta!

Tidsaspekten – Hur tycker du att samtalen avlöpte? Var det lagom tid mellan läsning och samtal? Kändes det trögt eller var tempot för högt, så att du inte hann med egna funderingar och reflektioner?

Samtalens innehåll – Hur upplevde du samtalens innehåll? Var de tillräckligt innehållsrika, spännande e .t. c? Varför? Varför inte? Tog de upp rätta ”saker”?

Läsning – Hur har du läst texten? Noga följt boken från sida ett och framåt? Har du hoppat över några sidor? Tror du att din läsning av texten är annorlunda än dina klasskamraters? Hur då?

Gruppens betydelse – Vilken betydelse anser du att gruppen hade för samtalen och för din egen struktur och förståelse? Har din förståelse förändrats under läsningens gång? Hur då?

Lärarens roll – Hur upplevde du lärarens roll under samtalen? Var läraren en hjälp att komma åt eventuella svårigheter t.ex. med att uppfatta bokens innehåll?

Läsvanor – Hur fungerade läsningen inför boksamtalen? Gavs tillräcklig tid åt att läsa? Var det bra med uppdelningen av boken eller skulle vi ha läst hela på en gång? Varför?

Framtiden – Din läsning inför framtiden? Vad tror du om den? Vad hoppas du? Vilken bok skulle du kunna tänka dig att läsa?

